



ZPRAVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zpravodaj je tištěn na papíru původem z lesů s certifikátem FSC (Forest Stewardship Council), kde se hospodáří sociálně a ekologicky šetrným způsobem podle stanovených standardů.



Pro pestrou přírodu, pro budoucnost

Ministerstvo životního prostředí zahájilo informační kampaň k Mezinárodnímu roku biodiverzity 2010, vedenou pod heslem: Mezinárodní rok biodiverzity – pro pestrou přírodu, pro budoucnost.

Ubývání biodiverzity, tedy rozmanitosti živých organismů, je jedním z nejvýznamnějších globálních problémů současnosti. Příčinou je zejména narušování a destrukce přirozeného prostředí, klimatická změna a také šíření invazních druhů. Mezinárodní rok biodiverzity, vyhlášený pro letošní rok Organizací spojených národů, má na příčiny vymírání rostlin a živočichů upozornit a zároveň se je pokusit zastavit či alespoň zpomalit.

„Nejdramatičtější změny probíhají v některých rozvojových zemích, zejména v oblasti tropického pásma. Pestrost přírody a krajiny je však ohrožena také v České republice. Ztráta

rozmanitosti přírody neznamená jen ochuzení současných a budoucích generací o cenné přírodní bohatství, ale škoda vzniká také ve smyslu ekonomickém, sociálním a kulturním,” upozorňuje ministr životního prostředí Jan Dusík.

Ministerstvo životního prostředí v rámci Mezinárodního roku biodiverzity každý měsíc veřejnosti detailně představí jeden živočišný a rostlinný druh vázaný na určitý biotop. Cílem je ukázat rozmanitost biotopů v ČR a na ně vázanou rozmanitost druhů živočichů a rostlin a ukázat problémy, kterým jsou tyto biotopy a na ně vázané druhy vystaveny. Prvním vybraným živočichem se stal rys ostrovid, kterého

OBSAH:

Události měsíce

Mezinárodní rok biodiverzity	3
Přechod k nízkouhlíkové ekonomice	5
Vize udržitelného rozvoje ČR	7
Dunaj – nejvíce mezinárodní povodí	8

Finance

Podpora projektů neziskových organizací	10
Fond technické asistence	10

Téma

Rozhovor s Pavlem Zámyslickým o změně klimatu	11
Rostlina a živočich měsíce	16
Ramsarská úmluva	19

Z dění v rezortu

NP České Švýcarsko	21
Návštěvníká střediska v CHKO	24

Obce a regiony

Průkopnické řešení školních budov	26
Jak zlepšit život v mikroregionech	28

Analýzy, souhrny, komentáře

Průručka pro ohlašování do IRZ	30
--------------------------------------	----

představujeme i titulním snímkem tohoto Zpravodaje MŽP.

Více informací k Mezinárodnímu roku biodiverzity najdete uvnitř čísla.

PR, HK

Foto AOPK ČR – Karel Brož

ZPRAVODAJ EIA – IPPC – SEA V ROCE 2010

Zpravodaj EIA – IPPC – SEA od ledna 2010 vychází pouze v elektronické podobě. Jednotlivá čísla jsou ZDARMA ke stažení na www.mzp.cz v rubrice Publikace a periodika.

Noví náměstkové ministra životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí se změnou na postu ministra muselo přistoupit k dalším personálním změnám.

Protože JUDr. Jan Dusík, M.Sc., zastával funkci náměstka ministra pro dvě klíčové oblasti, a to zahraničních vztahů a legislativy, bylo nutné uvažovat o dvou nástupcích.

V oblasti zahraničních vztahů a spolupráce s institucemi Evropské unie prokázala své zkušenosti a kompetenci dlouholetá vedoucí odboru Evropské unie, která se svým týmem byla také oceněna Cenou ministra pro své pracovní nasazení a motivaci všech členů týmu během předsednictví České republiky v Evropské unii, paní Veronika Hunt-Šafránková, MBA, která se od 1. ledna 2010 stala náměstkyní ministra a ředitelkou sekce zahraničních vztahů.

Pro oblast legislativní byl náměstkem ministra a ředitelem sekce legislativy a státní správy k 1. lednu 2010 jmenován Mgr. Fran-

tišek Korbel, Ph.D., dříve náměstek pro sekci legislativní na Ministerstvu spravedlnosti.

První náměstek ministra životního prostředí nebyl a nebude jmenován.

„Jsem rád, že jsem na místa svých náměstků získal tak kvalitní a zkušené osobnosti, jakými bezesporu oba nově jmenovaní jsou. Velice se těším na spolupráci s nimi, protože vím, že na mnoho věcí máme společný pohled. Oba mohou zúročit své předešlé bohaté pracovní zkušenosti a okamžitě je začít využívat,“ řekl ke jmenování nových náměstků ministr Dusík.

*Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)*

Foto archiv MŽP



VERONIKA HUNT ŠAFRÁNKOVÁ

Veronika Hunt Šafránková, MBA, náměstkyně ministra, ředitelka sekce zahraničních vztahů, se narodila v roce 1978. Vystudovala Anglo-americkou vysokou školu v oboru „business administration“ a následně obhájila titul MBA. Koncem devadesátých let pracovala v oblasti financí a marketingu. Na Ministerstvu životního prostředí působí od roku 2000 a její zaměření bylo od předstupních fondů EU až po vztahy ČR s EU v oblasti životního prostředí. V resortu životního prostředí pomáhala nastavit mechanismus koordinace zapojení ČR ve strukturách EU v souvislosti se vstupem ČR do EU. Ředitelkou odboru Evropské unie byla od roku 2005 a koordinovala přípravu a průběh českého předsednictví v Radě EU v oblasti životního prostředí v první polovině roku 2009. Za tuto práci dostala s celým kolektivem i ocenění ministra Ladislava Mika – Cena ministra za rok 2009. Je vdaná a má jedno dítě.

FRANTIŠEK KORBEL

Mgr. František Korbel, Ph.D., náměstek ministra, ředitel sekce legislativy a státní správy, se narodil v roce 1976 v Táboře. Vystudoval Právnickou fakultu MU v Brně, magisterský program oboru právo a právní věda a poté doktorský program oborů obchodní právo – ochrana spotřebitele a správní právo – svobodný přístup k informacím. Zabýval se též sociologií a masovou komunikací, které studoval na Filozofické fakultě MU v Brně a Fakultě sociálních věd UK v Praze. Absolvoval několik zahraničních stáží na právnických fakultách v Rakousku a SRN. V letech 1997 – 1998 pracoval na Ústavním soudu ČR v Brně, v období 1999 – 2001 jako právník na Městském úřadě v Táboře, v letech 2001 – 2007 se věnoval advokacii. Současně byl také v letech 2002 – 2007 členem Zastupitelstva města a Rady města Tábora, od září 2006 místopředseda Legislativní rady vlády. V období 2007 – 2009 byl náměstkem ministra spravedlnosti pro sekci legislativně právní. Od června do prosince 2009 byl ředitelem sekce legislativy Úřadu vlády ČR, v roce 2009 byl předsedou rozkladové komise ministra spravedlnosti a členem rozkladové komise Úřadu vlády.

ODBOR VÝKONU STÁTNÍ SPRÁVY MŽP PRAHA SE PŘESTĚHOVAL

OVSS I Praha přesídlil z Prahy 2, Podskalské ulice, na novou adresu do Vršovic: Kodaňská 1441/46, Praha 10 (výšková budova Business Centra Kodaňská, bývalý Chemapol). Telefonní kontakt na ředitele OVSS I Praha Ing. Miloslava Kuklíka je nyní 224 918 993, na jeho zástupkyni RNDr. Marii Dvořákovou, CSc., je číslo 224 920 674. Písemný kontakt přes datové schránky zůstává nezměněn. V případě nutnosti se můžete také obracet na centrálu MŽP ve Vršovické 65, Praha 10, tel. 267 121 111, kde získáte další informace. Omlouváme se za možné komplikace při vyřizování vašich záležitostí a děkujeme za pochopení.

JK

Mezinárodní rok biodiverzity 2010

Rok 2010 byl Organizací spojených národů vyhlášen jako Mezinárodní rok ochrany biodiverzity neboli biologické rozmanitosti.

Stokrát až tisíckrát ohroženější

Činnost člověka často velmi negativně ovlivňuje stav životního prostředí a v některých oblastech dochází k rozpadu, ničení a úbytku původních ekosystémů a živočišných a rostlinných druhů. Odhaduje se, že tento úbytek biodiverzity je v současné době stokrát až tisíckrát rychlejší než při působení pouze přírodních procesů. Jde o globální problém, a proto je vyhlášení roku 2010 jako Mezinárodního roku na ochranu biodiverzity logickým krokem.

Na mezinárodním poli byl rok biodiverzity slavnostně zahájen v pondělí 11. ledna v Berlíně za účasti německé kancléřky Angelly Merkelové, v dalších dnech následovaly země jako například Francie či Norsko. V České republice zahájil 19. ledna náměstek ministra životního prostředí František Pelc informační kampaň MŽP k tématu biologické rozmanitosti v naší republice vedenou pod heslem: Mezinárodní rok biodiverzity – pro pestrou přírodu, pro budoucnost.

Při té příležitosti představili odborníci Jaroslav Červený z České zemědělské univerzity Praha a Petr Hrouda z Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity Brno zástupce ohrožených druhů z rostlinné i živočišné říše vybrané pro měsíc leden. Jsou jimi hřib královský a rys ostrovid.



Červené seznamy, porobená krajina

Červený seznam IUCN (Světový svaz pro ochranu přírody) eviduje celosvětově téměř 17 000 druhů ohrožených vyhynutím. V rámci živočichů je to 21 % savců, 12 % ptáků, 31 % plazů, 30 % obojživelníků a 37 % ryb. V rostlinné říši evidujeme celkem 74 % ohrožených vyšších rostlin. Jen v Evropě je podle evropského červeného seznamu ohroženo bezprostředním vyhynutím 23 % obojživelníků, 19 % plazů, 15 % savců a 13 % ptáků. Mezi nejvážnější problémy české přírody patří urbanizace, fragmentace a unifikace. Přibývá zastavěného území, výstavbou silnic se krajina drobí na menší plochy, v důsledku toho se zmenšuje prostor pro život a migraci živočichů

a rostlin. Vybetonovaná krajina hůř odolává přívalovým deštům a zvyšuje riziko povodní. Krajina se sjednocuje, ubývá pestrosti a různorodosti.

Zpráva o stavu přírody a krajiny v České republice, kterou najdete na www.mzp.cz, uvádí, že:

- Na území ČR je v současnosti známý výskyt 80 000 druhů (3 500 cévnatých rostlin, 886 mechorostů, 40 000 druhů hub, 24 000 druhů hmyzu, 8 000 ostatních bezobratlých, 711 obratlovců). Třetina z nich je podle kritérií IUCN hodnocena jako ohrožená.
- Polovina druhů cévnatých rostlin na území ČR náleží do některého stupně ohrožení.
- Vyhynuly některé druhy orchidejí, různé druhy plevelů.
- Z původních 267 druhů kriticky ohrožených rostlin v r. 1979 se jejich počet v r. 2000 zvýšil na 476.
- Vyhynulo 19 druhů našich motýlů a více než polovina zbývajících je ohrožena – 88 druhů.
- Vyhubení hrozí více než 50 % druhů obojživelníků a plazů ČR.
- V ČR hnízdí asi 200 druhů ptáků, desítky přes naše území migrují nebo zde zimují. Na úrovni Evropy je ohroženo 37 % druhů ptáků, Červený seznam ČR uvádí v kategorii ohrožených druhů celkem 52 % ptáků.
- U některých druhů je úbytek dramatický – koroptev polní 82 %, čejka chocholatá 91 %, některé druhy téměř zmizely, například koliha velká, mandelík hajný.
- Trendy poklesu je možné sledovat i u druhů dříve běžných, jako je skřivan polní. Ptáci zemědělské krajiny a druhy vázané na mokřady patří mezi nejrychleji mizející.

Záchrana: národní parky, zákony...

„Nejkvalitnější ochranu přírodního bohatství v jeho nezměněné podobě poskytují ná-

OSN A BIODIVERZITA

V r. 2002 byl členskými zeměmi Úmluvy o biologické rozmanitosti a na Světovém summitu v Johannesburgu stanoven Cíl 2010. Smyslem této iniciativy bylo dosáhnout významného zpomalení úbytku biodiverzity na globální, národní a místní úrovni do roku 2010.

V roce 2006 byl Valným shromážděním OSN Cíl 2010 dodatečně zakomponován do tzv. Rozvojových cílů tisíciletí (Millennium Development Goals), které byly definovány již v roce 2000 a jejichž naplnění má vést k odstranění největších problémů rozvojového světa. Dnes je již jasné, že se kýženého cíle nepodařilo dosáhnout, nicméně právě proto je třeba v aktivitách pokračovat a snažit se zastavit úbytek biologické rozmanitosti během dalších let.

Valné shromáždění OSN proto ustavilo rok 2010 Mezinárodním rokem biodiverzity. V řadě států budou probíhat informační a osvětové akce, zaměřené na základní cíle Úmluvy o biologické rozmanitosti.

Zdroj: <http://cbd.int/>

rodní parky. Právě v nich lze obdivovat přirozené proměny ekosystémů, právě zde nacházejí domov nejvíce ohrožené druhy. Propojení ochrany přírody a šetrné turistiky přináší prosperitu místním obcím. Vyhlášení národních parků, chráněných krajinných oblastí či přírodních rezervací je účinným nástrojem státu, jak zachovat alespoň poslední ostrůvky divoké přírody. Neméně důležitá je ale i ochrana zemědělské krajiny," komentuje situaci náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

„Zabránit překotnému zastavování krajiny může novela zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, zpracovaná Ministerstvem životního prostředí, která momentálně čeká na schválení ve sněmovně. Nejenže povede k vyšší ochraně půdy zavedením povinnosti vlastníků udržovat pozemky v souladu s jejich charakteristikou, ale díky valorizaci poplatků za vyjímání půdy ze zemědělského půdního fondu podpoří využívání starších zemědělských a průmyslových území v urbanizované zástavbě, a omezí tak další degradaci české přírody," dodává ministr Dušek.

...a informace

V rámci informační kampaně se ve svých projektech a aktivitách ministerstvo zaměřilo na vysvětlení těchto tematických okruhů:

- Co je biologická rozmanitost? Proč je nezbytná?
- Jaký je stav biodiverzity v České republice?
- Co biologickou rozmanitost ovlivňuje, proč biodiverzita ubývá?
- Co děláme a co můžeme ještě udělat pro zastavení úbytku přírodní rozmanitosti jako jednotlivci, organizace, státy?

Koordinaci aktivit spojených s rokem biodiverzity v České republice zajišťuje Ministerstvo životního prostředí. V Koordinačním výboru pro Mezinárodní rok biodiverzity je také zastoupeno Ministerstvo zemědělství, resortní a nevládní organizace.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP, upraveno (red), foto archiv MŽP

MŽP K MEZINÁRODNÍMU ROKU BIODIVERZITY

Vybrané druhy a biotopy pro každý měsíc

Pro konkretizaci a přiblížení tématu ochrany biologické rozmanitosti a cílů roku biodiverzity je pro každý měsíc vybrán jeden živočišný a rostlinný druh, vázaný na určitý biotop. Cílem je ukázat rozmanitost biotopů v ČR a na ně vázanou rozmanitost druhů živočichů a rostlin a ukázat problémy, kterým jsou tyto biotopy a na ně vázané druhy vystaveny. Druhy byly vybrány i s ohledem vazby na určitý „příběh“, díky němuž bude snazší problematiku veřejnosti přiblížit a jasně vysvětlit. Ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody ČR bude pro každý druh připraven informační list ukazující širší souvislosti, příležitosti a ohrožení tohoto konkrétního druhu. Informace přiblíží MŽP veřejnosti formou tiskových zpráv, besedami s odborníky, neformálními setkáními s novináři apod. Druhy vybrané pro leden: rys ostrovid a hřib královský – druhy vázané na les. Více informací najdete vždy ve Zpravodaji MŽP a v informačním listu na www.mzp.cz.

Mezinárodní úmluvy

Současně je každý měsíc v roce 2010 věnován jedné mezinárodní úmluvě v ochraně přírody a krajiny, již je ČR smluvní stranou. Cílem akce je nejen seznámit veřejnost s danou úmluvou a jejím zaměřením, ale zejména představit národní aktivity, kterými ČR úmluvu naplňuje a kterými přispívá k ochraně a udržení světové biodiverzity. Leden je věnován Evropské úmluvě o krajíně. Bližší informace najdete na www.mzp.cz.

Týden pro biodiverzitu 24. – 28. května 2010

Diskusní týden, zaměřený na průniky tématu biodiverzity a dalších témat, jako např. biodiverzita a česká rozvojová spolupráce, změna klimatu a její dopady na biodiverzitu apod. Každý den jiné téma. Diskuse se uskuteční v Malém sále Městské knihovny v Praze.

Seznam všech akcí, které MŽP připravuje ve spolupráci s partnerskými organizacemi najdete na webu MŽP pod odkazem Mezinárodní rok biodiverzity.



▲ Náměstek ministra František Pelc informoval o situaci v ČR v oblasti biodiverzity a o příčinách, které i u nás ohrožují pestrost přírody a krajiny.



▲ S ohroženým druhem – hřibem královským – seznámil novináře Petr Hrouda z Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně.



▲ O jednom z ohrožených druhů živočichů – rysu ostrovidovi – informoval Jaroslav Červený z České zemědělské univerzity v Praze.

EU chce závaznou dohodu o klimatu ještě letos

Ministři životního prostředí zemí Evropské unie 22. prosince 2009 v Bruselu hodnotili výstupy kodaňské konference a diskutovali o dalším postupu EU při ochraně klimatu. Rada ministrů životního prostředí se shodla: EU bude prosazovat uzavření globální právně závazné dohody ke klimatu nejpozději do konce roku 2010.

Ministři se shodli, že kodaňská dohoda není dostatečným nástrojem pro zabránění růstu globální průměrné teploty více než o 2° C ve srovnání s předindustriálním obdobím, což je podle vědců z Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC) kritická hodnota pro nevratné změny klimatu. „Kjótský protokol má platnost pouze do prosince 2012, takže čas na přijetí jeho následnické dohody se již významně zkracuje. Evropská unie proto bude prosazovat, aby právně závazná dohoda o omezování emisí skleníkových plynů všech hlavních světových znečišťovatelů byla sjednána nejpozději za rok v Mexiku,“ komentoval rozpravu Jan Dusík, který poprvé vedl delegaci České republiky v roli ministra životního prostředí.

Z iniciativy Dánska se ministři zabývali i nejnovějšími vědeckými poznatky v oblasti kombinovaných účinků chemických látek na lidské zdraví. Dánsko na letošních jednáních Rady opakovaně upozorňovalo na negativní dopady působení kombinace několika různých endokrinních disruptorů (tj. látek poškozujících

činnost žláz s vnitřní sekrecí) na děti do dvou let a na těhotné ženy (např. zvýšený výskyt rakoviny a hrozba defektního vývoje reprodukčních orgánů plodu). Vzhledem k tomu, že hodnocení rizika kombinovaného účinku chemických látek – tedy v situacích, kdy množství každé jednotlivé látky je nižší, než je považované za nebezpečné, ale k negativním dopadům na lidské zdraví dochází kvůli kombinovanému účinku těchto látek – dosud není v legislativě EU zakotveno, ministři vyzvali Evropskou komisi, aby nejpozději počátkem roku 2012 předložila vyhodnocení stávající legislativy a návrh dalších kroků v této otázce.

S výhledem na Mezinárodní rok biodiverzity 2010 ministři konstatovali, že se pravděpodobně nepodaří naplnit globální cíl zastavit do roku 2010 snižování biologické rozmanitosti. V souvislosti s Konferencí smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti plánovanou do japonské Nagoji na říjen 2010 Rada připravila půdu pro španělské předsednictví, které by mělo na březnové Evropské radě debatovat o podobě dlouhodobého cíle po roce 2010. Co se týče

Baltské strategie, jedné z hlavních priorit švédského předsednictví, Rada vyzvala Komisi a členské státy v regionu Baltského moře k urychlené implementaci příslušného akčního plánu z června 2009. Rada rovněž vyzvala Komisi k bezodkladnému zpracování analýzy dopadů fosfátů z čistících prostředků na stav moří i sladkých vod. Pokud tato analýza ukáže, že zákaz fosfátů je správný nástroj ochrany vod, měla by Evropská komise přijít s návrhem nové legislativy.

Ministři dále diskutovali například o některých konkrétních aspektech návrhu nařízení o uvádění biocidních přípravků na trh a jejich používání (mj. jde o otázku centrálního povolování na úrovni EU), jež by mělo nahradit stávající směrnici 98/8/ES či žádost zemí Beneluxu, aby Komise navrhla kritéria udržitelnosti pěstování a importu biomasy, k níž se připojila i Česká republika.

Příští formální jednání Rady pro životní prostředí proběhne v Bruselu 15. března 2010.

*Ing. Alexandr Jevsejenko,
odbor Evropské unie MŽP ČR*

Přechod k nízkouhlíkové ekonomice

Ve španělské Seville se 15. – 17. ledna 2010 uskutečnilo neformální zasedání ministrů životního prostředí Evropské unie. Ministři v první řadě hodnotili klimatickou konferenci v Kodani.

Přestože ministři označili výsledek jednání v Kodani jako neúspěch, shodli se na tom, že je nutné stavět na obsahu Kodaňské dohody a připravit strategii mezinárodních jednání, která by měla zajistit schválení závazné mezinárodní dohody o ochraně klimatu na konferenci v Mexiku na konci roku 2010.

Delegaci České republiky vedl ministr životního prostředí Jan Dusík. „Je třeba, aby se EU více než dosud zaměřila na komunikaci a vyjednávání se strategickými partnery, aby mohla být v prosinci tohoto roku v Mexiku přijata právně závazná dohoda o snižování emisí skleníkových plynů. K obnovení důvěry mezinárodního spole-

čenství je třeba využít všech plánovaných mezinárodních setkání,“ řekl ministr.

Podle španělského předsednictví z diskuse ministrů jasně vyplývá, že pro budoucí postup Evropské unie je určující přechod k nízkouhlíkové ekonomice a rozvoj zelené ekonomiky, k čemuž je hledání cesty z ekonomické krize dob-

rou příležitostí. Ministři se shodli na významu zapojení průmyslu, nezastupitelné roli nevládních organizací, ale i potřebě komunikace s veřejností.

Důležitým bodem jednání byla diskuse k naplnění závazku vzešlého ze závěrů kodaňské konference (Copenhagen Accord) zaslat do konce ledna 2010 sekretariátu úmluvy OSN závazek snížení emisí

skleníkových plynů za EU jako celek. Tento závazek ve výši třicetiprocentního snížení emisí za podmínky sjednání ambiciózní závazné klimatické dohody zůstává nadále v platnosti.

Ochrana biodiverzity je méně viditelným, ale stejně významným aktuálním problémem světové ochrany životního prostředí, jako je ochrana klimatu, uvedlo v této

souvislosti španělské předsednictví. Letošní mezinárodní rok biodiverzity vyvrcholí konferencí v japonské Nagoji, která by měla hledat řešení úbytku biodiverzity, který se zatím nedaří omezit.

*Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)*

Česká republika **do IRENA**

Mezinárodní agentura pro obnovitelnou energii – IRENA si klade za cíl podporu rozšíření a udržitelného využívání všech forem obnovitelných zdrojů energie pomocí systematizace a monitoringu současných způsobů využívání těchto zdrojů, včetně politických a investičních nástrojů a nejlepších dostupných technologií.

IRENA byla založena 26. ledna 2009 v německém Bonnu. Díky široké mezinárodní podpoře, které se jí za necelý rok jejího působení dostalo, má IRENA

velký potenciál stát se hlavní hnací silou, která umožní rychlý přechod k využívání obnovitelných zdrojů energie v globálním měřítku.

Maximální využití obnovitelných zdrojů je jednou z cest, jak čelit změnám klimatu a snížit emise skleníkových plynů, podpořit rozvoj zeleného průmyslu a tím vytvoření pracovních míst a také podpořit rozvoj regionů. Ministerstvo životního prostředí proto iniciovalo zapojení České republiky do této organizace, spolupracovalo při tom s Ministerstvem průmyslu a obchodu na sjednání Statutu IRENA jménem ČR a aktivně se účastnilo jednání na přípravných konferencích, především v době českého předsednictví EU.

Souhlas se členstvím České republiky

v agentuře vyslovila česká vláda 30. listopadu loňského roku. Velvyslanec ČR ve Spolkové republice Německo Rudolf Jindrák podepsal 6. ledna 2010 v Berlíně Statut Mezinárodní



agentury pro obnovitelnou energii. V následujících měsících proběhne proces ratifikace, pro jehož dokončení je zapotřebí souhlasu Parlamentu ČR a podpisu prezidenta republiky. Za členství České republiky v IRENA odpovídá Ministerstvo průmyslu a obchodu, kte-

ré bude důležité otázky konzultovat s MZV, MŽP a MZe v rozsahu jejich kompetencí.

„Členství v agentuře IRENA bude pro Českou republiku přínosem hned v několika oblastech. Zvýšíme mezinárodní prestiž České republiky v přihlášení se k rozvoji obnovitelných zdrojů energie. Budeme se podílet na výměně informací a nových technologií a podpoříme vědeckovýzkumné aktivity v této rychle se rozvíjející oblasti. V neposlední řadě se otevrou nové trhy pro domácí výrobce komponent obnovitelných zdrojů energie a zpřístupní se jejich uplatnění v rámci projektů směřovaných do rozvojových zemí,“ řekl při příležitosti podpisu přístupové smlouvy ministr životního prostředí Jan Dusík.

Další informace najdete na stránkách agentury IRENA: www.irena.org

*Petra Roubíčková,
tisková mluvčí MŽP, upraveno (red)*

Letečtí provozovatelé budou obchodovat s emisemi

Od roku 2012 budou do evropského systému obchodování s emisními povolenkami zařazeni všichni letečtí provozovatelé, jejichž letadla přistávají nebo odlétají z letišť na území Evropské unie.

Vláda ČR schválila 11. ledna 2010 novelu zákona o emisním obchodování. Novela převádí do českého práva směrnici Evropského parlamentu z listopadu roku 2008 o začlenění

činností z oblasti letectví do systému obchodování s emisními povolenkami (EU ETS).

„Emise z letecké dopravy nebyly doposud regulovány, přestože tato forma dopravy zaznamenala od počátku devadesá-

tých let dvacátého století výrazný rozvoj doprovázený vysokým nárůstem znečišťujících emisí. Navíc v současnosti tento nárůst relativizuje emisní úsporu, již se nám podařilo dosáhnout v ostatních oblastech. Jde tedy

o další nástroj, jak se bránit růstu globálních emisí skleníkových plynů, které negativně působí na klima“, okomentoval rozhodnutí vlády ministr životního prostředí Jan Dusík.

Hlavním účelem novely zákona je stabilizace emisí z letecké dopravy na úrovni průměru emisí roku 2004 až 2006.

V roce 2012 bude mezi letecké provozovatele rozděleno 97 % průměru vypuštěných emisí z let 2004 – 2006. V následujícím obchodovacím období, od roku 2013 do roku 2020, bude množství rozdělených emisí sníženo na 95 %. V obou těchto obdobích mohou provozovatelé letadel požádat o přidělení emisních povolenek zdarma. V každém období také stát vydraží 15 % povolenek z množství, které bude provozovatelé letadel vykázano během referenčního období let 2010 a 2011. Pokud provozovatelům letadel nebudou přiděleny povolenky stačit k pokrytí jejich aktuálních emisí, budou muset zbývající povolenky dokoupit na trhu. Pro nové provozovatele začínající provozovat činnosti v oblasti letectví po

roce 2010 a pro provozovatele, jejichž meziroční nárůst přepravovaných tunokilometrů je vyšší než 18 %, bude vyčleněna zvláštní rezerva ve výši 3 % z historických emisí.

Provozovatelé letadel budou mít stanovenou povinnost zjišťovat a vykazovat své emise CO₂ již od roku 2010. Každý provozovatel bude mít určený stát správy, u kterého bude např. žádat o přidělení emisních povolenek. Každý členský stát bude spravovat provozovatele letadel, kterým vydal provozní licenci. V ostatních případech budou provozovatelé letadel přiděleni k členskému státu správy podle nejvyššího odhadovaného množství emisí způsobených leteckým provozem. Letečtí provozovatelé, pro které bude členským státem správy Česká republika, vyprodukují přibližně 1,3 – 1,4 mil tun CO₂ za rok.

„Letečtí provozovatelé mohou své emise snížit například restrukturalizací letového parku a zefektivněním letového provozu, tzn. především zajistit, aby letadla odlétala vytíženější,“ vysvětlil ministr Dusík.

Peníze za vydražené povolenky budou příjmem Státního fondu životního prostředí a tyto příjmy budou použity na podporu výzkumu, vývoje, výroby a zavádění vhodných technologií vědeckotechnického rozvoje v oblasti snižování emisí skleníkových plynů z dopravy, zejména civilního letectví.

Oblast kontroly a sankcí, kterou bude provádět Česká inspekce životního prostředí, je pro oblast letectví obdobná jako u obchodování s povolenkami v případě stacionárních zdrojů. V případě nesplnění povinnosti provozovat činnost v oblasti letectví za stanovených podmínek, bude moci Česká inspekce životního prostředí uložit pokutu až do výše 5 mil. Kč.

V EU se na celkových emisích CO₂ z lidské činnosti letecká doprava podílí 3 procenty a je jedním z nejrychleji rostoucích zdrojů emisí skleníkových plynů. V ČR je tento podíl kolem 2 %. V porovnání s jinými formami dopravy je podíl emisí z letecké dopravy v ČR cca 6 %.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

Vize udržitelného rozvoje ČR

Vláda schválila 11. ledna 2010 nový Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky.

Dokument stanoví vizi udržitelného rozvoje v České republice, definuje základní principy udržitelného rozvoje, které je nezbytné respektovat při tvorbě všech navazujících strategií a koncepčních dokumentů. Uplatnění cílů navržených ve Strategickém rámci má zajistit, aby prosperita čes-

ké společnosti stála na vzájemné vyváženosti tří pilířů udržitelného rozvoje – oblasti ekonomické, sociální a environmentální.

„Strategický rámec slouží jako zastřešující dokument pro všechny koncepční dokumenty vypracováváné v České republice, má tedy nadresortní charakter a jeho účelem je napomoci vzájemné provázanosti opatře-

ní, cílů a politik, které již mohou být součástí stávajících sektorových strategií, anebo určit problémy, které tyto materiály zatím neřeší,“ říká Pavel Šremer, ředitel odboru politiky životního prostředí MŽP.

Strategický rámec určuje klíčové priority a cíle udržitelného rozvoje České republiky. Klade si za cíl informovat všechny, kdo připravují nebo přijímají zásadní rozhodnutí o naší společnosti s dlouhodobými dopady, o vzájemné propojenosti hospodářského, sociálního rozvoje s rozvojem v oblasti ochrany a tvorby životního prostředí. Připravuje půdu pro celostátní zavedení dobré praxe strategické práce, která je podmíněna vytyčením verifikovatelných cílů v odpovídajících koncepčních a strategických dokumentech s vyčíslenými náklady a dopady, spolu s uvedením závazných úkolů. Zajišťuje systematické sledování situace v České republice z hlediska udržitelného rozvoje pomocí sady indikátorů, obsažených v dokumentu, a reflektuje mezinárodní dokumenty, zejména obnovenou Strategii EU pro udržitelný rozvoj z r. 2006.

Dokument Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky je dostupný na www.mzp.cz.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP, upraveno (red)

STRATEGICKÝ RÁMEC UDRŽITELNÉHO ROZVOJE ČR

Dokument je strukturován do pěti prioritních os:

1. Společnost, člověk a zdraví – se věnuje problematice podmínek pro zdravý život člověka, vytváření harmonické společnosti a demografickému vývoji. Důraz je kladen na mezigenerační a rodinnou soudržnost.

2. Ekonomika a inovace – vymezuje základní strategický rámec pro rozvoj ekonomiky jako neoddelitelného pilíře udržitelného rozvoje ČR, s důrazem na stabilní růst znalostní a postindustriální ekonomiky snižující energetickou a materiálovou náročnost hospodářství.

3. Rozvoj území – vychází ze skutečnosti, že veškerý rozvoj je realizován v určitém území. Klíčovým prvkem pro udržitelný rozvoj v území je odpovědný přístup k územnímu plánování a jeho důsledné uskutečňování. Tím budou naplněny požadavky na územní soudržnost i kvalitu života v území.

4. Krajina, ekosystémy a biodiverzita – se soustřeďuje na péči o krajinu jako základní předpoklad pro ochranu druhové biodiverzity. Dotýká se nejen odpovědného hospodaření v zemědělství a lesnictví, ale i otázek adaptace na změny klimatu.

5. Stabilní a bezpečná společnost – určuje strategický rámec v oblasti společenského uspořádání. Nastihuje základní principy efektivního fungování státu, veřejné správy a rozvoje občanského sektoru. Neopomíná ani připravenost na bezpečnostní hrozby, včetně klimatické změny a posilování mezinárodních vazeb.

Zdroj: MŽP

Dunaj – nejvíce mezinárodní povodí

Slovinsko převzalo předsednictví Mezinárodní komise na ochranu Dunaje (MKOD) pro rok 2010. Mezi jeho priority bude patřit zlepšování kvality vod a boj s dopady změny klimatu

Mitja Bricelj, tajemník slovinského ministerstva životního prostředí a územního plánování, bude vykonávat funkci předsedy a řídit činnost MKOD. „Tlak na říční zdroje se stále stupňuje“, uvedl pan Bricelj, „a jsem proto odhodlán podporovat roli MKOD jako diskusního fóra – ku prospěchu lidí i životního prostředí.“

Nejdůležitějším politickým krokem v roce 2010 bude přijetí Plánu povodí Dunaje, který stanovuje soubor opatření vedoucích ke zlepšení kvality vod v Dunaji v průběhu pěti let. Tento plán představuje významný

krok na cestě k provedení Rámcové směrnice o vodě, která si klade za cíl dosažení dobré kvality vod v rámci Evropské unie do roku 2015. Slovinské předsednictví MKOD svolalo na 16. února do Vídně schůzku, na níž ministři odpovědní za hospodaření s vodami v povodí Dunaje přijmou Plán povodí Dunaje. „Tento plán je historickým úspěchem, protože vznikl demokratickým způsobem v povodí, které je v celosvětovém měřítku nejvíce mezinárodní – a zahrnuje přitom členské i nečlenské státy Evropské unie“, uvedl pan Bricelj. „V současnosti všechny strany hovoří společným jazykem,

protože sdílí společnou vizi pro oblast povodí Dunaje, jehož jsme všichni součástí.“

Plán povodí Dunaje vytváří rámec pro další významné činnosti v roce 2010, mezi které patří například vytvoření strategie snížení nepříznivých dopadů klimatické změny na povodí Dunaje. Význam bude mít také Evropská strategie pro Dunaj, která bude sestavena pod vedením Evropské komise a jejímž cílem bude zajištění sociálně-ekonomického rozvoje regionu, aniž by došlo k ohrožení ekologických hodnot významných pro budoucnost. Úkolem MKOD bude také zajistit zohlednění udržitelného hospodaření v oblasti Dunaje a jeho přítoků. Klíčový pro všechny tyto oblasti rozvoje bude neustálý dialog na vnitrostátní, regionální a mezinárodní úrovni. „Před námi se otevírají konkrétní možnosti rozvoje, musíme však vytvořit nové synergie a partnerství, abychom dosáhli účinnějšího hospodaření s vodními zdroji – a tím zlepšili kvalitu života v povodí Dunaje,“ uzavírá pan Bricelj.

Předsednictví MKOD rotuje každoročně mezi smluvními stranami Úmluvy o ochraně Dunaje. Slovinsko přebírá předsednictví od Slovenska, v roce 2011 předsednictví převezme Ukrajina.

více informací: www.icpdr.org.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)



Setkání ministra a starostů šumavských obcí

Se starostkami a starosty obcí ležících v oblasti Národního parku Šumava, představiteli Svazu obcí NP Šumava a Regionální sekce Rady NP a zástupci Plzeňského a Jihočeského kraje se 7. ledna sešli ministr životního prostředí Jan Dusík, ředitel Správy NP Šumava František Krejčí a náměstek ministra životního prostředí František Pelc.

Hlavním tématem setkání bylo další projednávání společné dohody o spolupráci mezi MŽP, Správou NP Šumava a šumavskými obcemi – Víze Šumava 2020.

Jednání na straně starostů byli přítomni

Jan Janoušek – starosta obce Horská Kvilda, Jan Stráský – poradce hejtmána Jihočeského kraje a předseda Rady NP Šumava, Jiří Hůlka – starosta obce Horní Planá a předseda Svazu obcí NP Šumava, Jiří Fastner – starosta obce Horní Vltavice

a místopředseda Svazu obcí NP Šumava, Milena Fudyová – místostarostka obce Nová Pec, Ivana Pěčová – starostka obce Srní, Václav Vostradovský – starosta obce Kvilda, Zdeňka Lelková – starostka obce Stožec, Jana Hrazáková – starostka obce

Borová Lada a předsedkyně Regionální sekce Rady NP Šumava, Antonín Schubert – starosta obce Modrava, Luboš Průša – ředitel Krajského úřadu Jihočeského kraje, Petr Smutný – radní Plzeňského kraje a starosta Prášil Mojžíř Kabát. Jako hosté se jednání účastnili i dva bývalí ministři životního prostředí – Ladislav Miko a Martin Bursík.

Ministr životního prostředí Jan Dusík se se zástupci šumavských obcí setkal poprvé. „Ve svém funkčním období bych spolu s ředitelem Františkem Krejčím a náměstkem Františkem Pelcem chtěl pokračovat v tom, co bylo započato mými předchůdci. Kontinuita má svoje opodstatnění, provázanost ochrany přírody a života na Šumavě je dlouhodobý proces a já bych do něj chtěl během svého krátkého působení konstruktivně přispět“, řekl ministr Dusík.

V souvislosti se Šumavou ministr Dusík dokončil v poslední době dvě zásadní záležitosti, které byly původně rovněž obsahem dohody Víze Šumava 2020. Jednak vláda schválila Krajinový plán integrovaného rozvoje (KIPR), díky kterému budou bodově (10 %) zvýhodněny projekty obcí ve specifických oblastech, podávané do operačních programů. Dále MŽP vytvořilo spe-

ciální program podpory obcí, jejichž území se nachází v národním parku, hrazený ze SFŽP. „KIPR a podpora obcí je náš vklad do naplňování Víze Šumava 2020“, popisuje snahy ministerstva náměstek ministra životního prostředí František Pelc.



▲ Ředitel NP a CHKO Šumava Krejčí (zleva) diskutuje s ministrem životního prostředí Janem Dusíkem a náměstkem ministra Františkem Pelcem.

V souvislosti s programem podpory obcí ředitel Správy NP František Krejčí navrhl uspořádání semináře, aby všichni starostové měli možnost seznámit se podrobně s fungováním obou programů a mohli tak začít co nejdříve čerpat finanční podporu. František Krejčí rovněž přislíbil rozšíření existujících poradenských center národního parku o poradenství v oblasti programu Zelená úsporám.

„Provedli jsme společně dnes inventuru událostí do dnešní doby, problémy se daří věcně řešit a Víze 2020 po doplnění technických podkladů spěje k podpisu“, komentoval setkání starosta obce Horní Planá Jiří Hůlka. „Text je, po menších redakčních úpravách, připraven k podpisu“, dodal ministr Dusík. O dohodě se dále jedná, k 31. 1. 2010 zatím nebyla podepsána.

Návrh principů víze rozvoje Šumavy do roku 2020, s nímž přichází MŽP a Správa NP Šumava do jednání s obcemi, je postaven na tom, že rozvoj obcí na území národního parku je třeba vnímat jako rozvoj ve specifickém regionu, neboť je do jisté míry omezen právě faktem, že se jedná o nejvyšší kategorii velkoplošného chráněného území. MŽP a Správa NP Šumava spolu s obcemi pracují na přípravě tzv. masterplanu – tedy na koncepci rozvoje obcí na území a v regionu NP Šumava. V ochraně přírody navrhuje MŽP a Správa NP Šumava stabilizovat na minimálně 10 let rozlohu bezzásahových území na současných 21 % s výhledovým rozšířením o 9 % oblastí, které jsou dnes v přechodovém režimu.

Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP, upraveno (red), foto archiv MŽP

Miliardy na zateplení veřejných budov



OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ



EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti

Pro vodu,
vzduch a přírodu

Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí České republiky vyhlásily již XVI. výzvu pro podávání žádostí o poskytnutí podpory v rámci Operačního programu Životní prostředí (dále jen OPŽP). Tato výzva je určena pro projekty na zateplování veřejných budov a v rámci prioritní osy 3 se jedná už o pátou výzvu.

Ministr životního prostředí Jan Dusík při té příležitosti řekl: „Tato výzva je mimořádná, nebyla zařazena ani v původním, již koncentrovaném, harmonogramu výzev. Vycházíme jí vstříc žadatelům, kteří o dotace na úspory energie projevují výjimečný zájem. Významně tím také pomáháme stavebnímu sektoru, jde o důležité protikrizové opatření.“

Žádosti se přijímají od 1. února 2010.

Alokace pro tuto výzvu je 3 miliardy korun a příjem žádostí o podporu bude ukončen, pokud objem požadované dotace z prostředků EU dosáhne u písemně došlých žádostí jeden a půl násobek uvedené alokace, tzn. 4,5 miliardy korun.

„Tento postup byl již několikrát aplikován a přispívá k menšímu počtu odmítnutých žádostí z důvodu vyčerpání alokace a tak k větší jistotě žadatelů“, vysvětlil opatření Petr Štěpánek, ředitel SFŽP ČR,

„finanční prostředky na schválené projekty se také rychleji dostanou k žadatelům.“

V OPŽP bylo od jeho spuštění rozděleno skoro 50 miliard korun určených pro více než tři tisíce projektů, 6,6 miliard korun je již na účtech žadatelů. Všechny závazné dokumenty i podrobné statistiky jsou k dispozici na internetových stránkách OPŽP www.opzp.cz.

Lenka Brandtová, tisková mluvčí SFŽP, upraveno (red)

Středoevropská iniciativa pro výměnu know-how

Středoevropská iniciativa (Central European Initiative – CEI/SEI) vyzývá k podání nabídek v rámci Programu SEI pro výměnu know-how (CEI Know-how Exchange Programme – KEP) pro rok 2010.

Záměrem této výzvy je zvýšení konkurenceschopnosti mezi uchazeči, které by mělo vést k co nejlepšímu výsledku tohoto projektu.

Středoevropská iniciativa je regionální sdružení 18 zemí. Zaměřuje se na rozvoj spolupráce členských zemí a podporuje ty členské země, které nejsou členy EU, při jejich začleňování do procesu evropské integrace. Napomáhá procesu jejich transformace, jakož i rozvoji regionální spolupráce v řa-

dě oblastí. Přípravuje, zajišťuje a hodnotí národní i mezinárodní projekty. Zaměřuje se na posilování soudržnosti a solidarity v Evropě.

Program SEI pro výměnu know-how je specifický nástroj spolupráce v rámci SEI financovaný prostřednictvím Rakouské rozvojové agentury. Byl založen v roce 2004 a nabízí spolufinancování projektů, které se zaměřují na přenos příkladů nejlepší praxe a zkušeností s transformací členských států EU státům, které nejsou členy EU, v rámci

SEI. Prostřednictvím programu KEP tak SEI nabízí spolufinancování projektů až do výše 50 % jeho celkových nákladů a až do 40 000 EUR na jeden projekt.

Nejzazším termínem pro podávání nabídek je 1. březen 2010. Zájemci o zapojení do programu KEP mohou získat více informací na webové stránce: www.ceinet.org.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

Podpora projektů neziskových organizací v roce 2010

Ministerstvo životního prostředí zveřejnilo na konci roku 2009 výsledky výběrového řízení na podporu projektů nevládních neziskových organizací pro rok 2010.

Zpráva, která je dostupná na www.mzp.cz, obsahuje souhrnné informace o průběhu a výsledcích výběrového řízení. Její součástí je i seznam předložených projektů v jednot-

livých tematických oblastech řazený podle počtu dosažených bodů při hodnocení. Pro rok 2010 se předběžně počítá s částkou 20,7 mil. Kč na všechny projekty nevládních organizací. Částka bude rozdě-

lena podle poměru požadavků v jednotlivých tematických oblastech.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

Blokový grant Fondu technické asistence

Zprostředkovatel Blokového grantu – Centrum pro zahraniční pomoc Národní kontaktní místo FM EHP/Norska vyhlásil 4. výzvu k předkládání žádostí o grant z Blokového grantu CZ 0001 Fondu technické asistence v rámci Finančních mechanismů EHP a Norska.

Alokovaná částka pro 4. výzvu je 796 376 EUR.

Fond Technické Asistence je zaměřen na podporu spolupráce a výměny zkušeností mezi českými subjekty a subjekty ze zemí ESVO (Island / Lichtenštejnsko / Norsko) a žádost může být předložena pouze v níže specifikovaných čtyřech oblastech zaměření:

1. Posilování kapacity České republiky při poskytování rozvojové pomoci třetím zemím, a to zejména přenosem zku-

šeností v následujících oblastech: projektové řízení a vyhodnocování rozvojových projektů, posuzování vlivů těchto projektů na životní prostředí, posilování kapacit univerzit v implementaci programů rozvojových studií a zapojování soukromého sektoru do programů rozvojové pomoci třetím zemím.

2. Spolupráce při přijímání a implementaci acquis a postupném odstraňování nedostatků zejména v sektoru justice, vnitra, životního prostředí, zdraví, financí a dalších.

3. Výměna zkušeností a spolupráce zejména mezi státní, regionální a místní samosprávou s cílem posílení a zkvalitnění veřejných služeb.

4. Podpora práce a tripartitní spolupráce zejména mezi odbory, zaměstnavateli a zaměstnanci s cílem posílení a zkvalitnění sociálního dialogu a spolupráce sociálních partnerů.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

Ing. Pavel Zámyslický, ředitel odboru změny klimatu ŽP: Téma klimatu stále ještě graduje

„Na klimatickém summitu OSN v Kodani v prosinci 2009, který měl – v ideálním případě – přijmout novou dohodu o globální změně klimatu navazující na Kjótský protokol, jste vedl český vyjednávací tým. V čem spočívala vaše role?“

V řízení všech delegátů, kteří s námi v Kodani byli, to znamená jak z Ministerstva životního prostředí, tak z jiných resortů. Samozřejmě hlavou delegace byl pan ministr Dusík a během své přítomnosti premiér Fischer.

Co obnáší takové řízení?

Bylo to především o celkové koordinaci týmu a rozdělování úkolů na jednotlivé členy delegace. Většina z nich dobře ví, kterou problematiku má sledovat, ale musí se sejit koordinační skupina, rozdělit úkoly a shrnout aktuální vývoj v jednotlivých agendách. A samozřejmě jsem také vystupoval za ČR na evropské koordinaci, tedy setkání hlav týmů jednotlivých zemí. Další úkol totiž je prosazovat interní zájmy České republiky a pomáhat při vyjednávání předsednictví Evropské unie.

Byla účast na kodaňské konferenci náročná?

Každá taková akce je poměrně vyčerpávající. V posledních dnech z druhého týdne, co konference v Kodani trvala, jsme toho příliš nenaspali. Akce samotná měla skončit v pátek, ale poslední „plennary“ začínalo až v sobotu ve tři hodiny ráno, takže mezi pátkem a sobotou jsem ani nešel spát, vlastně jsem pak jel na hotel, sbalil kufr a z hotelu pak pokračoval rovnou na letiště.

Jak se dá v takovémhle záprahu vyjednávat, sledovat různé, třeba protichůdné, postoje?

Úlohy v našem týmu i v celé Evropské unii jsou rozdělené mezi mnoho desítek lidí. Ono

by ani nešlo všechno stíhat, protože někdy běžela například i čtyři jednání paralelně, takže tam není možné se spoléhat na jednoho člověka nebo několik málo lidí.

Jakými cestami jste dospěl k tomu, že jste expertem na změnu klimatu, v pozici ředitele odboru?

Dostal jsem se ke změně klimatu přes energetiku, kterou jsem studoval na vysoké škole. Vybral jsem si jako téma diplomové práce obchodování s emisemi. Díky té práci jsem pak byl osloven ministerstvem a ocitl jsem se tady na odboru změny klimatu. Předtím jsem rok dělal na Ceníi, pak jsem šel pracovat na ministerstvo jako referent k Tomáši Chmélíkovi a v roce 2008 jsem se stal ředitelem odboru.

Co jste vystudoval?

Silnoproud na elektrofakultě ČVUT, konkrétně ekonomiku a management v energetice.

Jak s odstupem pár týdnů vidíte základní výsledek kodaňského summitu?

Je to smíšené, částečně zklamání, částečně úleva, že to nedopadlo úplně nejhorším možným způsobem. Určitě se dá hodnotit jako krok kupředu, i když malý, který nenaplnil úplně očekávání, která jsme měli na začátku summitu. Samozřejmě je třeba pokračovat i v roce 2010 a snažit se dospět ke konkrétní dohodě, která by byla alespoň na úrovni Kjótského protokolu. Kodaňská do-



▲ Pavel Zámyslický (vpravo) s ministrem Janem Dusíkem na kodaňských jednáních.

hoda, Copenhagen Accord, je spíše politické prohlášení. Nemůže být rozhodně brána jako náhrada Kjótského protokolu. Naprostá většina států se shodla, že v roce 2010 na dalším setkání v Mexiku už by se mělo navázat na Kjóto. Ani už není žádná jiná možnost. Pokud se to nepovede nebo dojde zase jenom k nějakému menšímu pokroku, vznikne mezera po roce 2012, kdy vyprší mandát Kjótského protokolu. Ten sice nepřestane platit, ale už nebude žádné další kontrolní období.

Říkáte, že určitý posun tu je. Můžete ho konkretizovat? Ministr Jan Dusík, než odjel do Kodaně, shrnul novinářům pět hlavních tematických okruhů těchto vyjednávání: přenos nízkoemisních technologií, adaptace na změnu klimatu, mitigace neboli snižování emisí skleníkových plynů, financování, společná vize neboli cíl nedopustit zvýšení teploty na Zemi o více než 2 stupně Celsia. Které rozpory se podařilo v Kodani vyřešit?

Kodaňská dohoda, která má pouhé tři strany textu, znamená první krok; je uznán cíl maximálního nárustu globální teploty

o 2 stupně Celsia s tím, že ještě bude záležet na dalším vědeckém bádání, kdy má v roce 2013 vyjít nová hodnotící zpráva IPCC. Další pokrok nastal především v oblasti snižování emisí, to znamená závazků, ke kterým se mají státy přihlásit. Byl dohodnut termín konec ledna 2010, kdy měly všechny státy vyjádřit svůj souhlas s Kodaňskou dohodou a poslat konkrétní číslo jako svůj cíl pro snižování emisí do roku 2020. Hlavní posun nastal v tom, že se to týká jak států rozvinutých, tak rozvojových. Další část se týká financování jak krátkodobého, tak dlouhodobého, a existuje dohoda na finančním balíčku pro následující období s tím, že má být vytvořen i nový Kodaňský zelený fond pro změnu klimatu. Ale je nutné sepsat vše znovu, už do konkrétního protokolu nebo dohody, se kterou bude souhlasit všech 193 zemí.

Rozumím tomu dobře, že jak nejbohatší vyspělé, tak nejchudší rozvojové země, všichni nějakým způsobem mají snižovat svoje emise?

Ano, týká se to jak rozvinutých, tak rozvojových zemí. U rozvojových jde hlavně o Čínu, Brazílii, Jihoafrickou republiku. U nejvyspělejších zemí nepředpokládáme, že budou mít cíle srovnatelné se zeměmi, jako je třeba africká Ghana, Keňa nebo Nigérie. Jde spíš o nejvíce rozvinuté rozvojové země, tzv. emerging economies. A státy jako Mexiko nebo Jižní Korea už přišly s konkrétními čísly, jak snižovat emise, a to je myslím docela podstatné.

Zúčastnila se i Severní Korea?

Seděla překvapivě vedle nás. Všechny 193 zemí mělo v Kodani své zástupce.

Takže třeba i Severní Korea by měla snižovat emise?

Určitě.

Proč jsou výsledky konference, alespoň v prvních dojmech, hodnoceny převážně jako velmi nedostatečné? Byla očekávání příliš vysoká? Nebo nějaká změna postojů způsobila zvrát?

Očekávání byla opravdu velice vysoká. Sa-

mi Dánové konferenci předem prezentovali jako totální průlom nebo největší konferenci tohoto druhu v historii nebo jako největší pokrok od Kjóta. I podle plánu, který se vytvořil v roce 2007 na Bali, právě mělo vyjednávání vyvrcholit v Kodani. Jelikož se tak nestalo, je nutné to hodnotit jako neúspěch. Samozřejmě se očekávání postupně korigovala. Už několik měsíců, respektive týdnů, dopředu bylo jasné, že nedojde k uzavření nového protokolu nebo jiné právně závazné dohody. Ambice se redukovaly na silnou politickou dohodu. Ve finále ale ani Kodaňská dohoda není tak silná – není to dohoda mezi všemi zúčastněnými státy. To je tedy zase další ústupek i od částečného cíle. Znamená to, že nějakým způsobem konference průlomová byla, především obrovskou účastí včetně hlav států a tím, že se všichni dokázali společně bavit a našli společnou řeč o některých věcech týkajících se financí a hlavně snižování emisí. Ale nedosáhlo se toho, co si Dánové vytyčili.



▲ Kodaňský globální kolorit.

Proč tématu klimatu politici najednou přikládají tak velkou důležitost? Proč se konference osobně zúčastnilo tolik hlav států, včetně amerického prezidenta?

Vědělo se už dlouho dopředu, že právě Dánsko jako hostitel bude chtít pozvat hlavy států a bylo jasné, že je nutné zajistit příslib prezidenta Obamy, aby jeho účast přilákala i další státníky. Pak se celkový počet přihlášených začal velice rychle zvyšovat z nějakých třiceti na padesát, devadesát, až bylo jasné, že jich přijede asi 130, což je ze 193 zemí opravdu významná část. Zdálo se tedy, že dojde i k průlomovému pokroku. Snahou také bylo do procesu vyjednávání hlavy států vtáhnout. Když vzniknou problémy ve vyjednávání na úrovni OSN, vždy má význam sejít se v men-

ším okruhu vyjednávačů, dejme tomu na úrovni ministrů nebo tady na úrovni prezidentů a premiérů. I v Kodani to také samozřejmě svoji váhu mělo. Pak ovšem nastal kardinální problém v tom, že ne všechny státy se cítily být dostatečně zúčastněny v procesu vyjednávání a některé dohodu ve finále odmítly podepsat.

Jak se k ochraně klimatu staví český premiér Jan Fischer?

Myslím, že pozitivně. Nedošlo k žádnému výraznému odklonu nebo turbulenci v názoru vlády České republiky, třeba oproti době, kdy jsme vedli české předsednictví. Řekl bych, že pokračuje ve stabilním postoji – že klima je důležitý problém, který je potřeba řešit, a Česká republika má v tomto procesu svou nezanedbatelnou úlohu. Myslím, že se nijak výrazně neliší tato vláda od té předchozí, co se týká jasného postoje k tématu, což je oceňováno i na evropské úrovni.

Co považujete za největší úspěchy českých vyjednávačů v Kodani nebo v celém postkjótském procesu?

Největší úspěch byl samozřejmě to, že jsme řídili během minulého roku s poměrně pozitivními ohlasy vyjednávací tým Evropské unie. To znamená více než 200 lidí z 27 členských zemí a Evropské komise, kteří se tématu vyjednávání intenzivně věnu-

jí. Vedli jsme jednání se Spojenými státy a s Čínou, byla to velká škola. Naše předsednictví konkrétně v oblasti klimatu bylo hodnoceno velice pozitivně. Když se potom hodnotí za nás i za Švédsko společně, existuje určité zklamání, že právě naše dvě předsednictví nedotáhla proces k finální dohodě v Kodani. Na druhou stranu oceňujeme jako úspěch zejména pozitivní posun uvnitř Evropské unie, kde se podařilo vyřešit spoustu zapeklitých problémů jak nám, tak Švédům. Týkaly se třeba dohody o financování nebo budoucím fungování flexibilních mechanismů. Evropská unie má vždycky nějaké sporné body, na kterých se státy nedokáží jednoduše shodnout, a úkolem předsednictví je najít kompromis. To se, myslím, dařilo dobře nám i Švédům. Dávali jsme unii dohromady. Chybí tomu už jen ta pomyslná třetí špička na dortu – úspěch kodaňské konference.

Mohl byste říct konkrétní příklad, co se podařilo?

Vybavuje se mi ze začátku českého předsednictví první velká návštěva s ministrem Bursíkem ve Spojených státech, když jsme začínali přímo vyjednávat s americkou administrativou. Dostali jsme se tam ve chvíli, kdy se v USA otáčel trend z negativního do pozitivního. Byl to zajímavý pocit, když se taková malá země, jako je Česká republika, dostane do pozice, kdy může suverénně vyjednávat s Američany nebo Číňany.

Ministerstvo životního prostředí zveřejnilo loni návrh Politiky ochrany klimatu v České republice. Zajímavé na ní je například to, že se obrací i přímo k občanům jako soukromým osobám v různé roli. Pokud by se tato politika realizovala, jak jste ji navrhli, byl by to dostatečný příspěvek České republiky k ochraně světového klimatu, vzhledem k našim vysokým emisím na jednoho obyvatele?

Myslím si, že by to byl určitě dobrý příspěvek. Klimatická politika vychází z cílů, které má Evropská unie a které se tudíž budou vztahovat i na nás. Když dojde k jakémukoli snížení emisí, tak při našem víceméně stálém počtu obyvatel dojde i k poklesu měrných emisí na obyvatele. Naše snaha je samozřejmě přispět dlouhodobě ke snížení emisí relativních i absolutních. Tato politika se týká především mitigací, to znamená snižování emisí. Na MŽP vzniká paralelně také adaptační politika. Tyto dvě politiky by měly dát dohromady vizi do roku 2020 a dále. Stále se ale jedná o návrh a samozřejmě projednávání s ostatními resorty je velice složité. Momentálně diskutujeme s Ministerstvem průmyslu a obchodu, protože klimatická politika by neměla být v zásadním rozporu s aktualizací Státní energetické koncepce, ani naopak. To znamená, že nás ještě asi čeká dlouhá debata, protože názory na některé významné prvky se zatím stále dosti liší. MŽP například nehodlá akceptovat prolomení limitů těžby uhlí v severních Čechách a existují i další sporné otázky fundamentálního charakteru. Uvidíme, kdy se podaří jednu nebo obě tyto politiky předložit do vlády k projednání.

Měly by se předkládat už sladěné?

V podstatě ano. Nevytváříme jeden dokument, ale snažíme se, aby oba byly sladěné.

Reakce ze strany průmyslu, energetiky, dopravy na návrh Politiky ochrany klimatu tedy už jsou?

Ano, máme reakce všech ministerstev. Teď právě probíhá meziresortní připomínkové řízení. Klíčová debata se dá očekávat logicky s Ministerstvem průmyslu a obchodu. A budeme se ještě scházet určitě s Ministerstvem financí a Ministerstvem pro místní rozvoj. Důležité je, že politika ochrany klimatu má již před dokončením proces posouzení vlivu této strategie na životní prostředí – SEA, který u aktualizace Státní energetické politiky ještě ani nezačal. Když teď MPO bude žádat o SEA, může dojít ke zdržení, pokud by se obě politiky měly předkládat společně nebo víceméně ve stejné době do vlády.



▲ Prezidentka konference OSN o klimatu Connie Hedegaardová.

Dá se tedy říci, že ze strany dalších resortů není reakce na politiku ochrany klimatu odmítavá. Je to konstruktivní dialog?

Ano, je tomu víceméně tak. Čeká nás ještě v rámci procesu SEA veřejné projednání. Při něm se má do debaty zapojit i širší veřejnost. Dokument zatím není na sto procent hotový, některé části se ještě mohou měnit. Ale doufáme, že se ho podaří dopracovat a schválit, ideálně této vládě nebo aspoň té příští, aby práce, kterou jsme do politiky ochrany klimatu vložili, nebyla zbytečná. (pozn. Z rozhodnutí vlády (nebo spíše premiéra Fishera) vyplývá, že byl termín pro předložení posunut na 30. 9. 2010 a tudíž se návrhem Politiky ochrany klimatu bude zabývat až nová vláda)

Nevládní organizace váš návrh klimatické politiky podporují?

Zatím jsme se nesetkali s nějakou negativní reakcí. Teď bude důležité, jak se vyvine iniciativa v Poslanecké sněmovně, kde, ČSSD, KDU-ČSL a Strana zelených navrhuje novelu zákona č. 695/2004 Sb., o obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů. Chtějí dát do zákona cíl snižovat emise o dva miliony tun CO₂ ročně k horizontu roku 2050. Je otázka, v jaké podobě tento samostatný návrh poslanců projde, nebo neprojde, případně jak se na něm bude dále pracovat. Je to mimo jiné i návrh, který podporují nevládní organizace.

Ještě ke globálnímu rozměru: Myslíte si, že lidstvo má k dispozici technologie, které by umožnily dostat změnu klimatu pod kontrolu? Jinak řečeno – jde v téhle chvíli především o politickou dohodu a způsob financování?

Co se týká technologií, řekl bych, že jsou k dispozici ty, které mají do roku 2020, případně 2030, dostat emise tam, kam je projektováno, tedy aby byla změna klimatu zmírněna. Finance by měly být rovněž připraveny. Když se podíváme třeba na hodnotu investic, o kterých se předpokládá, že se provedou v energetice v horizontu deseti až dvaceti let, jde celosvětově určitě o biliony dolarů. To znamená, že velká část těchto financí jistě půjde i na výraznou modernizaci technologií, které zajistí nezanedbatelné snížení emisí skleníkových plynů. V této souvislosti se však nesmí zapomenout na adaptaci, protože měnící se klima nemůžete nikdy úplně zastavit ani zcela přesně regulovat nebo kontrolovat.

Myslíte tím finance, které přislíbily státy?

Ne, teď mluvím o přirozené transformaci energetiky, o vlastních investicích ze soukromých nebo veřejných zdrojů. Také se samozřejmě dávají miliardy na výzkum a vývoj úplně nových technologií. V horizontu pro rok 2050 a dále se v oblasti technologií musí ještě intenzivně bádát, protože v současné době tyto technologie nejsou přesně známy, nebo jsou aplikovatelné pouze v experimentálních pod-

mínkách. Uvažuje se například o separaci a ukládání uhlíku do země. Technologie CCS, která k tomu slouží, by měla být v praxi ověřena v následujících deseti letech. Máme tedy technologie pro snížení emisí v České republice, dejme tomu, o 30 nebo 40 procent oproti roku 1990. Pak-liže ale budeme chtít jít dál, třeba na 50 procent a více, určitě se to neobejde bez opatření, která budou využívat třeba právě ukládání uhlíku do geologických struktur Země, případně bez nových účinnějších zdrojů a samozřejmě daleko výraznějších úspor energie.

Posunula se jednání o budoucnosti globálního trhu s emisemi?

Ano. Právě financování prostřednictvím uhlíkového trhu by mělo být také významným nástrojem pro nové investice. Předpokládá se, že v budoucnu bude i vyšší cena emisních povolenek. Existuje systém obchodování v rámci Evropské unie, který je vlastně nezávislý na současném vyjednávání o klimatu. Tento systém již běží od roku 2005 a poběží dále minimálně do roku 2020 bez ohledu na to, jak rychle bude trvat, než se uzavře globální dohoda. Evropská unie by chtěla, aby podobné systémy obchodování, jako je systém obchodování s evropskými povolenkami, byl rozšířen dál na všechny významné světové ekonomiky. To by se mohlo stát realitou, protože třeba v Japonsku vzniká nový podobný systém obchodování, ve Spojených státech amerických je řada takovýchto místních systémů na úrovni jednotlivých

států a v americkém senátu nyní leží návrh na zavedení jednotného systému obchodování pro celé Spojené státy. Budoucnost obchodování by měla být ve spojení těchto národních systémů dohromady a vytvoření jednoho velkého světového uhlíkového trhu. Samozřejmě to bude náročné a je to běh na dlouhou trať, ale představovalo by to asi úplně nejlepší řešení.

Je mezi státy vůle tyto trhy propojit?

Momentálně probíhá debata v rámci organizace (International Carbon Action Partnership), kterou založily tyto země, kde se diskutuje, jak trhy nastavit, aby byly propojitelné. Existují totiž různá nastavení, například způsob přidělování povolenek, která mohou bránit propojení nebo ho výrazně ztěžovat.

Jaký je postoj Spojených států, které, pokud vím, jako jediná významná země neratifikovaly Kjótský protokol, a Číny jako dalšího rozhodujícího producenta skleníkových plynů? Mají Spojené státy jinou vizi, jak postupovat, která by mohla být úspěšná?

Především je důležité, že v Kodani se ti dva největší emitenti účastnili přípravy dohody. Samozřejmě Spojené státy byly v nevýhodné pozici díky tomu, že nemají ještě schválenou svoji domácí legislativu, která má být dokončena právě v letošním roce. Čína byla také aktivní. Přišla se svým cílem na snížení uhlíkové náročnosti do roku 2020. Samozřejmě Evropská unie by ráda tyto státy viděla ještě trochu dál, co se týká závazků. Především u Spojených států nám připadá jejich plán na snížení emisí o 17 procent oproti roku 2005 jako nízký. Další důvod, proč Spojené státy neratifikovaly Kjóto, byl právě ten, že tam tehdy chyběl závazek Číny. Tento problém je, dejme tomu, odstraněn, ale minimálně stejně veliký problém pro USA je, že jsou kjótské zá-

vazky právně závazné a vymahatelné. Je tedy otázka, jakým způsobem se budou účastnit nové dohody, která by, z našeho pohledu opět, měla být právně závazná.

Co je to za mechanismus, že je právně vymahatelný?

Když neplníte svůj závazek, jdete před komisi, která stanoví harmonogram, podle kterého byste měli splnit závazky, případně dostanete další podmínky, které musíte dodržet. Myslím, že největší sankce, která v rámci současného protokolu může být uložena, je ta, že vám zablokuje přístup na mezinárodní účet a tím znemožní obchodování s emisními kredity a povolenkami. Může se to stát třeba i České republice nebo komukoli jinému. Nejedná se jen o plnění emisních závazků, ale třeba i pravidelných reportingových povinností. Zatím se ani nahlas neuvažovalo o možném postihu, který funguje v systému obchodování s povolenkami v Evropské unii: když neodevzdáte povolenky do stanoveného termínu, platíte pokutu sto euro za každou jednu neodevzdanou.

Otázka k rozvojovým zemím: Jestli jsem dobře pochopila, jednání v Kodani dost uvázlo na jejich postojích. Vnímáte postoje rozvojových zemí G77 v čele s Čínou, Indií a Brazílií, ale zejména těch nejchudších, že jsou jejich představitelé skutečně frustrováni tím, že je změny klimatu ohrožují? Nebo obstrukce, kterých se na konferenci dopouštěli, jsou též příznakem jejich snahy o politickou a ekonomickou emancipaci, v horším případě snahy o zneužívání jisté moci v demokratickém prostředí OSN?

Je třeba tyto země nějakým způsobem rozlišit. Ve skupině G77 je jich více než 130. Takový kolos se většinou těžko domlouvá nebo vůbec hledá společnou řeč. Jsou tam země jako malé ostrovní státy, kterým určitě nelze podsouvat, že přistupují k obstrukcím schválně. Ty opravdu mají na srdci svůj budoucí osud. Pak tam jsou ale země nevypočitatelné, se kterými se těžko jedná. A právě to předvedly státy jako Bolívie, Venezuela nebo Kuba na konci jednání v Kodani. Mají vedení, které se dá těžko nazvat demokratickým a s nimi se vyjednává opravdu velice těž-



▲ Pavel Zámyslický a další členové české delegace v Kodani.

ko. Ony mohou zneužívat demokratického systému jednání založeného na dosahování konsensu. To je právě nebezpečí tohoto systému – že kterákoli země z více jak 190 může zablokovat snahu všech ostatních. Samozřejmě se to ani nedá jednoduše změnit. Dále jsou do jednání zapojeny i země, jako třeba Saúdská Arábie, které nemají moc zájem na nějaké skutečné dohodě. Smůla rovněž byla, že celé skupině G77 předsedal v minulém roce Súdán, který byl extrémně nekonstruktivní a celé jednání spíše blokoval. Člověk, který za ně v Kodani vystupoval, byl potom silně kritizován za to, že použil přirovnání typu, že návrh nové dohody je pro Afriku něco jako nový holokaust. To, bohužel, nemělo s diplomacií OSN ani obyčejnou slušností nic společného.

Jak se chová Rusko?

Rusko je dlouhodobě poměrně nečitelný partner. Na jednáních většinou vystupuje málo nebo se jich aktivně účastní až teprve, když už skutečně o něco jde. Je to ale velmoc, takže s Ruskem je potřeba počítat a udržovat aktivní kontakty. Dohodu z Kodaně na konci podpořilo a prezident Medveděv se přímo účastnil jednání hlav států. Do budoucna je Rusko veliký otazník, protože má svoje specifické ekonomické zájmy. Myslím, že problém klimatu si uvědomuje, i když to pro ně možná není úplně „top“ téma ve srovnání třeba s ekonomikou nebo obranou.

Změnila konference něco v postojích Evropské unie?

Momentálně je ještě brzo na celkovou změnu pozic Evropské unie. Zhruba od poloviny ledna se teprve rozebíhají jednání a probíhá celkové hodnocení výstupů z Kodaně, které není z pohledu Unie příliš pozitivní, a začíná se diskutovat o nové strategii. Španělské předsednictví připravilo plán, podle kterého se bude postupovat během první poloviny roku 2010. První změny v pozicích EU se dají očekávat až v polovině března, kdy se poprvé oficiálně sejdou ministři životního prostředí, aby schválili závěry pro další mezinárodní vyjednávání.

Mohl byste zhodnotit celkový posun globální situace ve srovnání s rokem 1979, kdy se v Ženevě sešla světová klimatická konference o klimatu, rokem 1992, kdy vznikla Rámcová úmluva OSN

o změně klimatu, a 1997, kdy byl podepsán Kjótský protokol? Jde mi především o srovnání atmosféry ve světové politice. Sune se to někam?

Řekl bych, že ze začátku bylo téma změny klimatu spíše taková popelka, ale postupně se význam zvyšoval a řekl bych, že celkový zájem stále ještě roste. Důkazem je, že poprvé přijely na konferenci o klimatu hlavy států. Rok 1992 a Rámcová úmluva byly samozřejmě velice důležité. Problém je, že úmluva jako základní dokument konzervuje určitým způsobem 90. léta minulého století a tehdejší geopolitické rozdělení světa. Úkolem pro následující jednání pod hlavičkou OSN je tedy vyprostit se z vidění světa v roce 1990 a vrátit se do současné reality. Pozitivním výstupem z Kodaně je zejména to, že rozvojové země částečně uznaly, že nelze na sto let dopředu vytyčit mezi rozvinutým a rozvojovým světem bariéru, podle které by byly země trvale zaškatulkovány a dále by se na ně již nepohlíželo z hlediska jejich aktuální ekonomické vyspělosti. Uvedu jednoduchý příklad. Podle Rámcové úmluvy je nejméně rozvinutou zemí Ukrajina. Když ale srovnáme HDP na hlavu jako orientační ukazatel bohatství země, určitě se najde téměř padesát rozvojových zemí, které jsou momentálně bohatší než Ukrajina. Z toho vyplývá, že systém mezinárodních jednání a z nich vyplývajících dohod je kompromisem, který není často ideální, ale v současné době, bohužel, neexistuje nic lepšího.

Jak vypadají výsledky postkjótského procesu v praxi? Zjednodušeně: výsledek je vlastně negativní, protože emise skleníkových plynů stoupají dále. Zpomalil se aspoň jejich globální přírůstek?

Emise skleníkových plynů v Evropské unii klesají a budou dále klesat, stejně jako ve většině vyspělých zemí. Naproti tomu prudce rostou a i nadále porostou především emise rozvíjejících se zemí a to je samozřejmě problém i na celkové globální úrovni. Bude záležet na konkrétní dohodě. Pakliže dohoda nebude, nebo bude jenom vágní, emise porostou dál. Z trajektorií, které známe z různých modelů, vyplývá, že Čína již předhlonila v roli největšího světového emitenta Spojené státy americké. Pokud by se snižovaly emise jenom v rozvinutých zemích, klesal by

dál jejich celosvětový podíl, který by tvořil nějakých 20 až 30 procent světových emisí. Znamená to, že akce rozvojových zemí je rovněž velice důležitá, i když chápeme, že nejsou na úrovni průměrných emisí na obyvatele zemí vyspělých. Není možná redukce jenom od jedné, nebo druhé strany, je potřeba akce všech s tím, že by měla být upravená jasnou mezinárodní dohodou. Pokud bude čistě dobrovolná, nevěřím, že dojde k „peaku“, tedy zlomu v současném růstovém trendu globálních emisí v krátké době.

Jste přesvědčen, že samovolným technologickým a ekonomickým vývojem by se problém nevyřešil? Je nutné to politicky řídit?

Určitě. V současné době roste počet obyvatel planety a tomu odpovídají nějaké průměrné emise na každého z nich. Celkové globální emise pak narůstají jednak tím, že přibývá obyvatel, a potom vzrůstají postupně i průměrné emise rozvojových států, jak postupně bohatnou a využívají více energie. Proti tomu stojí stále mnohonásobně vyšší emise rozvinutých zemí v čele s USA. Samozřejmě porodnost nikdo regulovat nechce, je tedy potřeba se podívat na spotřebu energie a růst průměrných emisí na obyvatele, které by se v roce 2050 měly blížít dvěma tunám CO₂ na obyvatele celosvětově.

Co děláte vy ve svém osobním životě, abyste snížil svou uhlíkovou stopu?

Snažím se především k přepravě používat vlastní chůzi, případně kolo – to je můj oblíbený dopravní prostředek, samozřejmě rovněž hromadnou dopravu, – auto, až když už není zbytí. Pokud člověk musí občas někam letět, potom třeba může jako my v Kodani offsetovat své emise a přispět tak na konkrétní projekty, které vyrovnávají uhlíkovou stopu. Samozřejmě používáme doma úsporné osvětlení, snažíme se třídit co nejvíce odpadu a vypínat spotřebiče ve stand-by režimu a vůbec žijeme tak, jak je snad dnes pro většinu lidí v České republice běžné.

Ptala se Hana Kolářová, 7. 1. 2010

Foto archiv Pavla Zámyslického

Rostlina a živočich měsíce

Mezinárodní rok biodiverzity – „Pro pestrou přírodu, pro budoucnost“

Biodiverzita, tj. rozmanitost jednotlivých druhů rostlin a živočichů a jejich vazby na okolní prostředí jsou základními principy, podle kterých příroda funguje již odpradávná. Tímto způsobem zajišťuje nezbytné funkce pro existenci života na Zemi, jako je například produkce kyslíku, čištění vody a vzduchu, regulace klimatu, zmírnění rizika povodní, produkce potravin a surovin pro průmysl atd. Člověk je na těchto službách přímo závislý a nemůže je nahradit moderními technologiemi. Ztráta rozmanitosti přírody tak znamená jen ochuzení současných a budoucích generací o cenné přírodní bohatství, ale škoda vzniká také ve smyslu ekonomickém, sociálním a kulturním.

Živočišné a rostlinné druhy jsou závislé zejména na prostředí, ve kterém žijí. S úbytkem jejich přirozených stanovišť ubývá i pestrost druhů, což bude mít nedozírné následky pro lidstvo a pro celou planetu. Současné trendy ukazují, že bio-

diverzita ubývá především vlivem lidských aktivit daleko rychleji, než by se to dělo přirozeným způsobem. Největší negativní změny jsou dnes pozorovány v některých rozvojových zemích, zejména v oblasti tropického pásma. Pestrost přírody a krajiny je ale ohrožena také v ČR. Neudržitelné

mích světa využívají této příležitosti a pomáhají zlepšit stav životního prostředí přímo v oblasti, kde žijí. Zapojit se do aktivit souvisejících s Mezinárodním rokem biodiverzity můžete i vy. Bez zdravého životního prostředí a bez rozmanitosti živočišných a rostlinných druhů a jejich přírodních stanovišť a biotopů si totiž nelze představit udržení současné kvality života každého z nás.

Pro konkretizaci a přiblížení tématu ochrany biologické rozmanitosti a cílů Roku biodiverzity je pro každý měsíc vybrán jeden živočišný a rostlinný druh, vázaný na určitý biotop.

Druhy pro měsíc leden – rys ostrovid a hřib královský – jsou vázané na les.

Hřib královský

(*Boletus regius* Krombh.)

V 19. a na počátku 20. století byl na všech trzích velkých měst běžně nabízen a prodáván tento krásně zbarvený zástupce našich hub. Hřib královský byl hojný

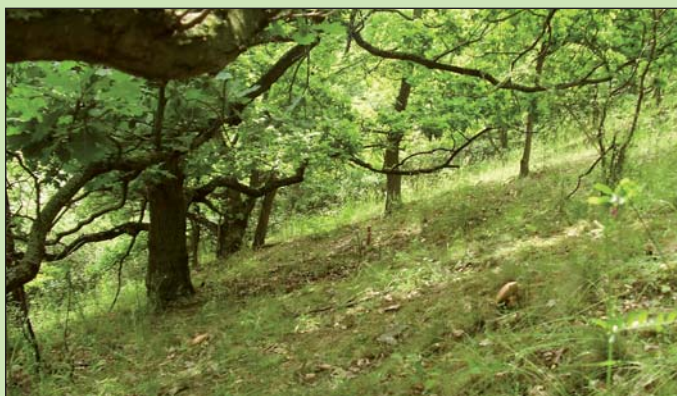


Foto Rostislav Fellner

Foto Martin Kříž

i v okolí Prahy a v desítkách kilogramů byl dovážěn na pražské trhy. Jako druh byl dokonce popsán podle exemplářů sbíraných v pražské oboře Hvězda. V posledních desetiletích však málokterý obdivovatel či znalec hub měl možnost potěšit se pohledem na tento jedinečný druh naší přírody.

Stručný popis druhu

Hřib královský je nápadná a statná kloboukatá houba. Klobouk je 5 – 15 cm široký, masitý, karmínově růžový až červený, později místy kalně okrově žlutý. Rourky na spodní straně klobouku jsou zakončeny jasně žlutými póry. Třeň bývá kulovitě bříchatý, kyjovitý, jasně žlutý, později ve spodní části vínově červenající, v horní části se sítkou. Dužnina na řezu postupně slabě modrozelená. Na toulkách přírodou se s ním můžeme setkat od května do září.

Výskyt druhu v minulosti a v současnosti

Hřib královský roste od subtropického pásma až po teplejší oblasti mírného pásma v Americe, Asii a v Evropě. V Evropě je nejhojnější v oblasti Středomoří a v oblasti středoevropské; vyskytuje se však i v jižním Švédsku. Směrem k východu se jeho areál výskytu zmenšuje.

V České republice byl hřib královský v 19. stol. a počátkem 20. stol. poměrně hojný. V průběhu 20. století však došlo k úbytku výskytu tohoto druhu. V současné době nacházíme pouze jednotlivé exempláře na izolovaných lokalitách v oblastech teplomilné květeny. Rozsáhlejší oblasti s četnějším výskytem chybí. Většina jeho dřívějších lokalit již zanikla.

Biotopové nároky druhu

Hřib královský se vyskytuje převážně v nížinách a v teplých pahorkatinách. Nejčastější naleziště jsou v teplomilných doubravách a v habřinách. Tento druh tvoří mykorhizu (soužití kořenů hub a kořenů vyšších rostlin) s dubem pyřitým, dubem zimním a bukem lesním; vzácně se nachází i pod břízami. Je vázán na půdy na vápencových horninách i na bazických vyvřelinách. Zajímavý je jeho výskyt na hrázích rybníků (osázených duby), kde v některých případech chybějící bazické podloží nahrazuje dlouhodobé vápnění rybníků (např. Poodří, Třeboňsko).

Ohrožení a ochrana

Hřib královský je druh citlivý na podmínky vnějšího prostředí. V uplynulých desetiletích měly negativní dopad na jeho výskyt, podobně jako na výskyt dalších našich druhů hub, kyselé deště. Mezi hlavní faktory ohrožující v současnosti jeho

Foto www.houbar.cz



VÍTE, ŽE...

...hřib královský byl popsán českým rodákem Vincentem Juliem Krombholzem v roce 1832? V. J. Krombholz byl profesorem lékařství, rektorem Univerzity Karlovy a za své lékařské a pedagogické zásluhy byl povýšen do šlechtického stavu. Současně se věnoval mykologii a i díky jeho aktivitám se stalo houbařství naší národní vášní.

výskyt náleží necitlivá lesnická těžba, vysadba rychle rostoucích dřevin, šíření akátu, eutrofizace stávajících stanovišť a sběr plodnic houbaři.

Jako druh je řazen mezi kriticky (tedy nejvíce) ohrožené druhy naší přírody a je zákonem chráněný. A tak i vášniví houbaři při vzácném setkání s hříbem královským musí odolat pokušení přidat jej k úlovkům ve svých koších.

Rys ostrovid

(Lynx lynx (Linnaeus, 1758))

Šelmy patří k těm skupinám savců, které poutaly odedávna pozornost člověka. Nejen tím, že setkání s mnohými z nich znamenalo pro člověka riziko vážného poranění nebo i ohrožení života, ale i pro mnohé vlastnosti, kterých si člověk vždy cenil a jejichž nositelem by se rád sám stal: sílu, odvahu, obratnost a bystrost.

Součástí fauny České republiky byly historicky dva druhy kočkovitých šelem, kočka divoká (*Felis silvestris*) a rys ostrovid (*Lynx lynx*). Naše původní stálá populace kočky divoké byla vyhubena na přelomu 18. a 19. století. Osud rysa ostrovida by byl pravděpodobně podobný, avšak díky migraci jedinců ze sousedních zemí a dí-



VÍTE, ŽE...

...rys je opravdu ostrovid? Za denního světla dokáže zpozorovat myš ze vzdálenosti 70 metrů, zajíce na 300 metrů a srnce na 500 m.

ky dlouhodobým ochrannářským aktivitám, zůstala tato jedinečná šelma dodnes součástí naší přírody.

Výskyt druhu v minulosti a v současnosti

V historických dobách obýval rys ostrovid lesní oblasti Eurasie. Dnes už je jeho areál pouze ostrůvkovitý. Neustále se rozšiřující lidské osídlení krajiny a zejména lov způsobily postupný ústup původní populace, až tento druh nakonec z našeho území zcela vymizel. Zprávy o ulovení posledních kusů u nás pocházejí z poloviny 19. století. V 50. letech 20. století se však začínají objevovat zmínky o opětovném výskytu rysa ostrovida v oblasti Moravskoslezských Beskyd. Na počátku 80. let už pak můžeme hovořit o utváření stálé rysí populace v této oblasti a v Jeseníkách. V současné době lze území obývané rysem rozdělit do tří základních celků. Severovýchodní Morava, kam patří Moravskoslezské Beskydy, Javorníky, Vsetínské vrchy, dále Jeseníky a třetí oblastí jsou jižní a západní Čechy. Maximální odhady početnosti naší populace hovoří asi o 100 jedincích, přičemž nejsilnější populace cca 60 – 75 jedinců žije právě ve třetí z vyjmenovaných oblastí.



Foto Karel Brož

Stručný popis druhu

Rys ostrovid je největší evropskou kočkovitou šelmou. Běžně dosahuje hmotnosti okolo 20 kg, vzrostlý samec až 38 kg. Od ostatních koček se odlišuje zakrnělým ocasem a nápadnými štětičkami na ušních boltcích. U většiny jedinců se srst na lících prodlužuje v licousy. Zbarvení srsti je proměnlivé, ale vždy jsou aspoň zčásti přítomny více či méně nápadné skvrny. Po většinu roku žije samotářsky. Jedinci se potkávají pouze na konci zimy v krátkém období říje. Samice jsou březí 9 – 10 týdnů, poté vrhnou 1 – 5 mláďat.

Biotopové nároky druhu

Typickým prostředím rysa ostrovida jsou smíšené lesy středních a vyšších poloh s bohatým podrostem a častým výskytem skalních útvarů, ve kterých loví nejčastěji srnčí zvěř. Nepohrdne však ani ostatními lesními kopytníky, zajíci, liškami, ptáky, obojživelníky a dokonce ani hmyzem.

Foto Jaroslav Červený

**Ohrožení a ochrana**

Rys ostrovid je typicky lesní druh. To jej činí nejvíce zranitelným ze všech druhů našich velkých šelem, zejména v důsledku změn jeho přirozených biotopů. Rys byl vždy součástí přírody jako predátor, který přirozeně reguluje početnost populací velkých býložravců. Napomáhal tak vyrovnávat negativní vlivy, které vyšší stavy zvěře v lesním ekosystému způsobují. V současnosti početnost rysí populace v ČR stagnuje, neboť v souvislosti s neustálým konfliktem mezi zájmy rysa a zájmy člověka opa-

kovaně dochází k nelegálnímu lovu. Ten je v současnosti společně s fragmentací krajiny největším problémem. Populace jsou znovu a znovu oslabovány a rys tak neustále přešlapuje na jakémsi pomyslném okraji propasti.

Z tohoto důvodu AOPK ČR v roce 2005 iniciovala přípravu záchranného programu – programu péče pro velké šelmy v ČR. Stěžejním opatřením navrženého programu je rozsáhlá výchovná a osvětová kam-

paň, spojená s dalšími opatřeními, jako je: zajišťování migrační prostupnosti krajiny; zefektivnění systému řešení škod způsobených velkými šelmami; a také rozvoj spolupráce se sousedními státy v oblasti monitoringu a ochrany druhů.

Cílem všech těchto kroků je zajistit pro rysa ostrovida, stejně jako pro ostatní velké šelmy, příznivé prostředí, aby mohl žít v české přírodě podobně jako dřív.

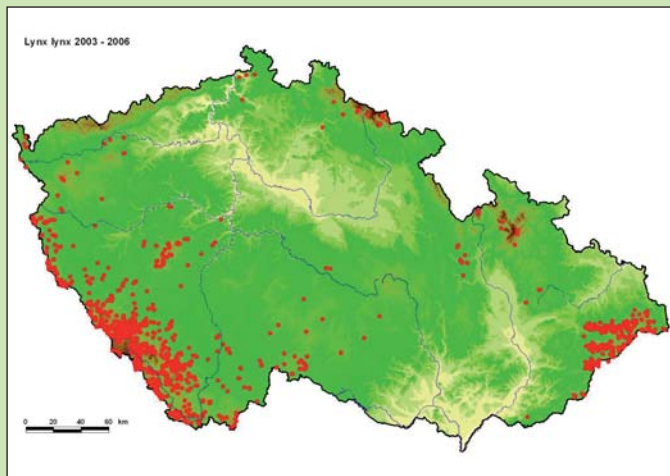


Foto Martin Strnad, biotop



Foto Dana Bartošová, stopa rysa

Ramsarská úmluva

Rok 2010 je Mezinárodním rokem biodiverzity a Ministerstvo životního prostředí při této příležitosti představuje každý měsíc jednu z mezinárodních úmluv z oblasti ochrany přírody a krajiny. Únor je věnován Úmluvě o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva.



CONVENTION ON WETLANDS

(Ramsar, Iran, 1971)

Tato úmluva, známá spíše pod svým zkráceným názvem Ramsarská úmluva, byla na únor vybrána záměrně. Druhého února si připomínáme Světový den mokřadů.

Za naplňování úmluvy v České republice je zodpovědné Ministerstvo životního prostředí, konkrétně odbor mezinárodní ochrany biodiverzity. Mgr. Libuše Vlasáková, která má agendu Ramsarské úmluvy na starosti a koordinuje projekty k jejímu naplňování, odpověděla pro Zpravodaj MŽP na několik otázek.

Jak byste v krátkosti představila Ramsarskou úmluvu?

Jedná se o mezinárodní úmluvu, jejíž náplní je celosvětová ochrana a rozumné a udržitelné využívání mokřadů. Je to jediná úmluva, která je zaměřena na určitý typ biotopu.

Za její vznik vděčíme zejména ornitologům, kteří se snažili řešit alarmující celosvětový úbytek vodních ptáků. Ti jsou životně závislí na mokřadech a ubývání mokřadů má za následek ubývání vodních ptáků. Zamezit další devastaci a mizení mokřadů a tím i vodních ptáků bylo hlavním důvodem přípravy a přijetí této globální úmluvy. Dnes, po 39 letech existence, má úmluva 159 smluvních stran a velkou měrou přispívá k celosvětové ochraně a udržitelnému využívání mokřadů. Zvláštní důraz je v úmluvě kladen na tzv. mokřady mezinárodního významu. Světový seznam mokřadů mezinárodního významu jich v dnešní době čítá 1886. Česká republika jich má na tomto seznamu zapsáno dvanáct.

Co vlastně výraz „mokřad“ znamená?

Ramsarská úmluva „mokřad“ definuje jako území bažin, slatin, rašelinišť i území pokrytá vodou, přirozená i uměle vytvořená, trvalá či dočasná, s vodou sto-



2010 Mezinárodní rok biodiverzity

jatou či tekoucí, sladkou či slanou, včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje šest metrů. S malou nadsázkou lze říci, že mokřad je místo, kde potřebujete holínky, jinak si nabere vodu do bot.

druhou rozmanitostí mokřadů, zejména mezi vodními a suchozemskými živočichy a vodními řasami a sinicemi. Mokřady si tedy zaslouží naši úctu, ochranu a výhradně „rozumné využívání“, tak jak je vyžaduje Ramsarská úmluva.

Jaký je stav mokřadů ve světě?

Bohužel se odhaduje, že od počátku existence člověka zmizelo přes 50 % světových mokřadů. Přeměna mokřadů na zemědělskou půdu, odvodňování, úpravy a narovnávání koryt řek, převádění říč-

ních toků, intenzivní zemědělství, znečišťování vody a půdy, těžba rašeliny a dalších surovin, rozsáhlé odlesňování i nevhodné zacházení s mokřady a jejich biodiverzitou, intenzivní chov a lov ryb, budování velkých vodních nádrží a nepotřebných vodních kanálů jsou hlavní příčiny úbytku mokřadů. Své samozřejmě přináší i fragmentace krajiny, rozbíjí urbanizace a podivná potřeba člověka zpřístupňovat i nejdostupnější a nedotčená místa přírody. Ramsarská úmluva napomáhá zlepšování stavu světových mokřadů, ale klíčovými hráči jsou jed-

notlivé smluvní strany.

Jak to vypadá s mokřady v České republice?

Podle údajů z roku 1999 (Chytil a kol., Mokřady ČR) tvoří mokřady 1,5 % našeho země. Současná rozloha známá není, nicméně je jisté, že zejména mokřady lokálního významu a s nimi i voda z naší krajiny neustále mizí. Na vině jsou stejné důvody, které zapříčiňují mizení světových mokřadů. Čtyři z našich mezinárodně významných mokřadů jsou dokonce zapsány na seznamu ohrožených mokřadů. Tři z nich jsou ohroženy stále plánovanou stavbou kanálu Dunaj-Odra-Labe a Třeboňské rybníky na seznamu figurují z důvodu intenzivního chovu ryb, který má za následek úbytek biodiverzity těchto



▲ RNDr. Jan Květ přebírá mezinárodní ocenění Recognition of Excellence. Foto sekretariát Ramsarské úmluvy

V čem spočívá význam mokřadů?

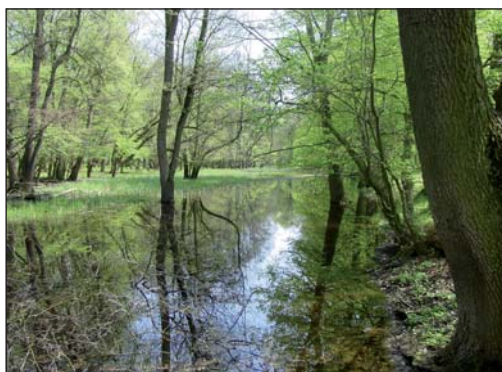
Je nesmírný. Podílejí se na koloběhu vody v přírodě, udržují vodu v krajině, příznivě ovlivňují podnebí velkým výparem, který spotřebovává většinu tepla ze slunečního záření dopadajícího na mokřadní lokality, pohlcují nadbytečný oxid uhličitý z ovzduší, pro mnohé národy v tropech a subtropích jsou výhradním zdrojem potravy. Rašeliniště jsou významným úložištěm uhlíku, odebraného rašeliništními rostlinami při fotosyntéze z ovzduší. Význam mokřadů je tedy i ve zmírňování klimatických změn. V neposlední řadě jsou mokřady biotopem specifických nebo vzácných druhů rostlin, živočichů, hub a mikroorganismů. Velká diverzita (pestrost) mokřadních stanovišť jde ruku v ruce s velkou

rybníků. Na druhou stranu se nám daří díky dotačním programům Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a Evropské unie mokřady obnovovat i zakládat.

Jaké povinnosti mají smluvní strany Ramsarské úmluvy a jak tyto závazky naplňuje Česká republika?

Každá smluvní strana musí na svém území vyhlásit alespoň jeden mokřad mezinárodního významu, měla by o mokřady na svém území dobře pečovat, chránit je a udržitelně je využívat. Měla by se podílet na mezinárodní spolupráci. Důležité jsou i aktivity vedoucí ke zvyšování povědomí o mokřadech a jejich úloze a fungování v krajině. Česká republika své závazky plní ve všech zmiňovaných oblastech na národní i mezinárodní úrovni. Napomáhá jí v tom Český ramsarský výbor, který je poradním orgánem MŽP ve věci ochrany a rozumného využívání mokřadů. Výbor je složený ze zástupců vládních a nevládních organizací. Má svoji expertní skupinu, což je české specifikum. Jedná se o seskupení odborníků, kteří se zabývají mokřady z různého pohledu – jsou zde zoologové, ornitologové, rostlinní fyziologové, botanici, lesní inženýři, ekologové. A každý náš mokřad mezinárodního významu má svého odborného garanta. Významně nám při naplňování úmluv pomáhá ojedinělý systém financování, který již šestým rokem funguje v rámci MŽP. Jedná se o finanční prostředky účelově uvolňované pro plnění závazků vyplývajících z členství České republiky v mnohostranných environmentálních smlouvách. Já tento systém velmi oceňuji a všude na něj pěji chválu. Bez něho by se nám úmluvy naplňovat skutečně nedařilo.

Jedním ze základních pilířů Ramsarské úmluvy je mezinárodní spolupráce. Jak se v této oblasti angažuje Česká republika?



▲ Třeboňská rašeliniště, mokřad mezinárodního významu. Foto Libuše Vlasáková

Dá se říci, že hodně. Jednak jsme byli zvoleni již na druhé období do Stálého výboru úmluvy, kde reprezentujeme spolu s Finskem, Chorvatskem a Gruzii region Evropy. Také jsme vyhlásili dva přeshraniční mokřady mezinárodního významu a spolupracujeme na jejich managementu s našimi partnery v Polsku, Rakousku a na Slovensku. Ve spolupráci s českým národním komitétem pro Program UNESCO Člověka a biosféra pořádáme odborné mezinárodní kurzy zaměřené na ochranu, obnovu, fungování a management mokřadů. Členové Českého ramsarského výboru a expertní skupiny získali spoustu zkušeností během dvou studijních cest po přeshraničních mokřadech a mokřadech Běloruska, Litvy a Polska, které jsem organizovala v r. 2007 a 2009. Ve spolupráci se Slovenskem se podílíme na aktivitách Iniciativy pro mokřady Karpat. Naši odborníci školili pracovníky ochrany přírody Bosny a Hercegoviny v základních metodách výzkumu a monitoringu vodních ptáků. Je zájem o naše zkušenosti a know-how např. v Gruzii, Moldávii a Ugandě.

Máme také nějakou strategii ochrany mokřadů?

Ano. Jednak je vodním a mokřadním ekosystémům věnována celá kapitola ve Strategii ochrany biologické rozmanitosti ČR, která vznikla v roce 2005 v rámci plnění Úmluvy o biologické rozmanitosti.

Dokument byl schválen vládou ČR a měl by být naplňován všemi resorty. A jednak máme pro vodní a mokřadní ekosystémy přijatý soubor zhruba dvaceti opatření v rámci aktualizovaného Státního programu ochrany přírody a krajiny ČR, což je vlastně akční plán zmíněné Strategie ochrany biologické rozmanitosti. Tento dokument byl připraven MŽP a byl na konci loňského roku také schválen vládou ČR. Na plnění jednotlivých opatření již začínáme pracovat. Kromě toho Český ramsarský výbor přijímá plán činností na období tří let. V rámci tohoto plánu plníme zejména usnesení přijatá na konferenci smluvních stran.

Máme v České republice dostatek odborníků, kteří se zabývají mokřady?

Samozřejmě, pracují v různých odborných státních i nestátních institucích a mnozí z nich jsou i členy expertní skupiny a Českého ramsarského výboru. Ráda bych uvedla alespoň jedno jméno, a to RNDr. Jan Květ, CSC., který za svůj celoživotní mimořádný přínos pro mokřady získal v r. 2008 významné ocenění Ramsarské úmluvy – Recognition of Excellence. Cena mu byla předána u příležitosti konání 10. zasedání konference smluvních stran úmluvy v jihokorejském Changwonu.

Jaké aktivity chystáte v rámci Ramsarské úmluvy do budoucna?

Plánů je stále hodně. Již začaly přípravy na r. 2011, kdy oslavíme 40. výročí existence úmluvy. Na národní úrovni uspořádáme konferenci, proběhne další mezinárodní kurz a pozornost bude věnována i Světovému dni mokřadů. Připravujeme také vydání publikace o mokřadech, která bude volně navazovat na sérii publikací Chráněná území ČR. Mokřady si náš zájem i péči zaslouží. Jejich úloha v krajině a pro člověka je naprosto nenahraditelná, ale bohužel ještě stále nedocenená.

(red)



▲ Třeboňská rašeliniště, mokřad mezinárodního významu. Foto Libuše Vlasáková



▲ Krkonošská rašeliniště, jeden z našich přeshraničních mokřadů mezinárodního významu. Foto Libuše Vlasáková

PŘEDSTAVUJEME

Národní park České Švýcarsko



▲ Společné logo k 10. a 20. výročí založení NP České, resp. Saské Švýcarsko

▲ Národní park České Švýcarsko je krajinou pískovcových skal a lesů (na fotografii Pravčický důl).

Od vyhlášení Národního parku České Švýcarsko uplynulo právě deset let. Tento náš nejmladší národní park byl vyhlášen v nejceněnější části CHKO Labské pískovce zákonem č. 161/Sb. ze dne 1. července 1999, který nabyl účinnosti 1. ledna 2000.

Celoevropsky významný park

Národní park České Švýcarsko se rozkládá na 80 km² téměř zcela zalesněné skalnaté krajiny v nejsevernější části České republiky mezi obcemi Hřensko, Jetřichovice, Krásná Lípa a státní hranicí se Spolkovou republikou Německo. Tak jako všechny naše národní parky, navazuje i České Švýcarsko na národní park v sousední zemi, v tomto případě na národní park Saské Švýcarsko, a vytváří tak tzv. přeshraniční národní park Českosaské (nebo též Saskočeské) Švýcarsko. Celé území národního parku je součástí Ptačí oblasti Labské pískovce a Evropsky významné lokality České Švýcarsko v rámci soustavy Natura 2000, což potvrzuje přinejmenším celoevropský význam Českého Švýcarska z hlediska ochrany přírody.

Pro krajinu národního parku je typická velká členitost území, která je dána geologickým podložím, budovaným převážně měkkým druhohorním pískovcem. Na malé ploše zde příroda vymodelovala fantastický skalní labyrint tvořený stovkami

skalních věží, plošin, hlubokých soutěsek a roklí, bran apod. Jen na několika málo místech pronikly relativně řádním pískovcovým podložím třetihorní vulkanické horniny čedičového typu, tvořící dnes v krajině dominantní vrchy a kopce, včetně nejvyššího vrcholu národního parku Růžovského vrchu (619 m n. m.). Tyto lokality, přestože zaujímají jen nepatrnou plochu národního parku, jsou, vzhledem ke svému podloží bohatému na živiny, nesmírně zajímavé z botanického, zoologického i lesnického hlediska a výrazně obohacují zdejší biodiverzitu. Přírodní hodnota a zachovalost ekosystémů na Růžovském vrchu je také důvodem, proč zde byla vyhlášena jediná národní přírodní rezervace na území národního parku (NPR Růžák).

Vzácné druhy, návrat přirozených lesů

Národní park je domovem řady vzácných druhů rostlin i živočichů. Zdejší otevřená skalnatá krajina hostí stabilní populaci sokola stěhovavého, který se odtud šíří

i na jiná místa ve střední Evropě. Díky reintrodukčnímu programu se do zdejších vod navrací losos obecný, u něhož bylo opakovaně doloženo rozmnožování. Z dalších zajímavých a vzácných živočichů lze zmínit např. čápa černého, výra velkého, vydru říční, plcha velkého a plcha zahradního, vzácného brouka chrobáka černého či jeskynní kobyliku *Troglophilus neglectus*.

Z rostlin lze jmenovat např. atlantský druh kapradiny vláskatec tajemný, na rašeliništích a vlhkých pískovcových skalách se vyskytující rojovník bahenní, podhorské a horské druhy vázané svým výskytem na dna vlhkých a chladných roklí (violka dvoukvětá, sedmikvítek evropský, čípek objímavý aj.) a druhy rostoucí na úživnějších půdách na čedičovém podloží (lilie zlatohlavá, kyčelnice devítilistá apod.). Stinné a vlhké rokle hostí rovněž bohatá společenstva kapradin a mechů. Národní park je také domovem řady druhů zajímavých lišejníků, včetně nápadného sírově žlutého druhu *Chrysotrix chlorina* vytvářejícího rozsáhlé kolonie na skalních stěnách.

Největší úsilí věnuje správa národního parku přeměně nepůvodních smrkových monokultur, které dnes tvoří téměř 60 % všech lesních porostů (původní zastoupení smrku v přirozené skladbě lesa bylo cca 5 %), na smíšené lesy s převahou jedle a buku, a odstraňování nepůvodní seвероamerické borovice vejmutovky. Ta se invazivně šíří do porostů na celém území národního parku, včetně nejceněnějších společenstev na skalních hranách, která jsou velmi obtížně přístupná pro lesní techniku. Na některých lokalitách tak musí správa národního parku přistupovat i k velice namáhavému a nebezpečnému způsobu eliminace vejmutovky s pomocí horolezecké techniky.

V semifinále sedmi divů světa

Nejznámějším a nejnavštěvovanějším útvarem národního parku je Pravčická brána, která se v roce 2009 dostala, jako jediný zástupce České republiky, dokonce do semifinále celosvětové soutěže New 7 of Wonders, hledající sedm novodobých přírodních divů světa. Díky reklamní kampani spojené s touto soutěží a následné velké pozornosti médií výrazně vzrostl zájem návštěvníků o prohlídku tohoto klenotu národního parku, takže návštěvnost Pravčické brány byla v roce 2009 dokonce největší za posledních dvacet let. Dominantu národního parku si přišli prohlédnout přes sto tisíc návštěvníků!

Druhou nejnavštěvovanější lokalitou národního parku jsou soutěsky říčky Kamenice s populární atrakcí převozem na pramcích, kterou ročně navštíví kolem sedmdesáti tisíc návštěvníků.

Vysoká atraktivita obou uvedených lokalit a s tím spojené extrémní zatížení turistickým ruchem na jedné straně a jejich přírodovědná hodnota na straně druhé (obě lokality se nacházejí v 1. zóně národního parku, Pravčická brána je navíc jedinou národní přírodní památkou na území národního parku) představují vážné potenciální riziko ohrožení nejceněnějších ekosystémů národního parku. Problém z hlediska ochrany přírody představuje i neustálý tlak na zpřístupňování dalších částí národního parku, nezákonné vstupy do 1. zóny národního parku mimo značené cesty (1. zóna tvoří cca 21 % území, zbytek území je návštěvníkům volně přístupný i mimo značené cesty) či vysoké riziko lesních požárů vznikajících v důsledku lidské neopatrnosti. Největší lesní požár v desetileté historii národního parku vypuknul v roce 2006 v okolí Jetřichovic a padlo mu za oběť dvacet hektarů lesa.



▲ Přírodě blízké smíšené lesy se v Národním parku České Švýcarsko zachovaly jen na obtížně přístupných místech, většinou v 1. zóně (na fotografii suchý bor na Dravčích stěnách).

Hledání všeobecně přijatelných řešení

Sladění zájmů ochrany přírody a vzrůstajícího tlaku na veřejné využívání národního parku je dalším náročným úkolem, se kterými se správa národního parku potýká. Jedním z nástrojů napomáhajících předcházení konfliktů mezi zájmy ochrany přírody a veřejným využíváním území národního parku je neustálá komunikace se všemi zainteresovanými stranami a hledání všeobecně přijatelného řešení. I z tohoto důvodu byla při radě národního parku založena pracovní skupina pro udržitelný turismus, jejímiž členy jsou vedle pracovníků národního parku a okolních CHKO i zástupci obcí a organizací působících v oblasti cestovního ruchu.

Správa národního parku se také snaží přiblížit krásu, ale zároveň i zranitelnost zdejší přírody široké veřejnosti prostřednictvím široké škály aktivit, od soutěží a výukových programů pro děti, přes besedy a exkurze pro návštěvníky až po publikační činnost. Ostatně ekologická výchova a osvěta návštěvníků a místních obyvatel je dnes významnou součástí náplně práce všech moderních národních parků.

Program v jubilejním roce

Také pro jubilejní rok 2010 připravuje správa národního parku ve spolupráci se Správou

Národního parku Saské Švýcarsko, které si shodou okolností připomene rovněž kulaté, v tomto případě dvacáté, narozeniny, řadu akcí pro laickou i odbornou veřejnost.

K nejzajímavějším bude jistě patřit českoněmecká konference „Českosaské Švýcarsko: čtyři velkoplošná území – jedna krajina“, která se uskuteční 18. a 19. března v Děčíně.

Ve spolupráci s nakladatelstvím Academia je připravována fotografická kniha Pravčická brána – velká kniha o velké bráně, která by měla být na pultech knihkupectví od poloviny roku 2010.

V průběhu celého roku proběhne řada akcí pro veřejnost na české i německé straně, včetně hudebních koncertů, exkursí, přednášek, výstav, soutěží atd. Vyvrcholením oslav pak bude druhý ročník Koncertu pro přírodu, který se uskuteční začátkem září v Krásné Lípě, sídelním městě správy národního parku. První ročník Koncertu pro přírodu proběhl na sklonku loňského léta v Třeboni a záštitu nad ním převzal tehdejší ministr životního prostředí Ladislav Miko. Bližší informace o všech připravovaných akcích budou postupně uveřejňovány na internetových stránkách správy národního parku www.npcs.cz.

*Richard Nagel, vedoucí oddělení veřejných vztahů,
Správa NP České Švýcarsko*



▲ Jednou z tradičních akcí pro veřejnost v národním parku je Vítání ptačího zpěvu.
Foto Richard Nagel



▲ Sokol stěhovavý je přírodní ikonou Národního parku České Švýcarsko.



▲ V rámci projektu Losos 2000 bylo od roku 1998 v národním parku do povodí říčky Kamenice vypuštěno již více než milión kusů lososiho plůdku.



▲ Nejznámějším symbolem Národního parku České Švýcarsko je Pravčická brána, největší přírodní pískovcová brána Evropy.



▲ Rojovník bahenní je typickou rostlinou rašeliníšť. V národním parku však roste i na vlhkých pískovcových skalách.



▲ Monokulturní porosty invazní borovice vejmutovky jsou téměř bez života.

Foto na této straně: Václav Sojka

Dům přírody – návštěvníká střediska v chráněných krajinných oblastech

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) spravuje 24 chráněných krajinných oblastí, 113 národních přírodních rezervací a 107 národních přírodních památek a několik desítek dalších mimořádně přírodovědně cenných území v České republice. Jednou z hlavních priorit pro AOPK ČR je osvěta a informování veřejnosti.

Moderní návštěvníká infrastruktura

Moderní ochrana přírody bez zapojení široké veřejnosti a spolupráce s vlastníky, hospodáři, obyvateli, regionálními institucemi a nevládními neziskovými organizacemi není myslitelná. S rozvojem cestovního ruchu, kdy cestování se stalo neodmyslitelnou součástí životního stylu současného člověka, nese s sebou obrovský potenciál pro všechny zúčastněné. Jedna z možností jak využít tento trend ve prospěch zájmů ochrany přírody a krajiny spočívá ve vybudování moderní návštěvníké infrastruktury, která umožní prezentaci přírodního dědictví zcela novými formami včetně využití moderních nadčasových technologií s cílem oslovit všechny věkové skupiny. Většina našich chráněných území patří k místům s tradiční a vysokou návštěvností, v řadě lokalit již více jak 100 let. Vedle historicko kulturních zajímavostí se i přírodní zajímavosti stávají stále častějším cílem návštěv.

Naučné stezky, informační panely u jednotlivých přírodních fenoménů, již patří mezi základní součásti infrastruktury daného místa a jsou tou nejjednodušší formou pro předávání informací. Návštěvníkům dlouhodobě však chybí návštěvníká střediska představující poutavou formou předměty a důvody ochrany přímo v konkrétních územích s možností zastavit se v daném místě, načerpat informace a poznání, odpočinout si – setkat se. Návštěvníká střediska nabídnou veřejnosti nekonfliktní možnosti jak zažít chráněné území.

Propagace atraktivních destinací, kterými je většina chráněných krajinných oblastí, často výrazně předběhla vybudování odpovídající návštěvníké infrastruktury, a tak místo rozvoje daného území dochází spíše k ničení lokalit. Překážkou v realizaci návštěvníkých center dosud byly zejména vysoké pořizovací investiční náklady i náklady na provozní zabezpečení. Proto při sestavování Operačního programu životního prostředí (OPŽP) v roce 2006 AOPK ČR

formulovala v rámci podoblasti podpory zaměřené na ochranu biodiverzity (podoblast podpory č. 6.2. OPŽP) předmět podpory zaměřený na výstavbu návštěvníké infrastruktury včetně výstavby a vybavení návštěvníkých středisek. Návrh AOPK ČR byl přijat a nyní jsou investiční prostředky do roku 2013 na výstavbu návštěvníké infrastruktury zajištěny.

Aby AOPK ČR mohla tyto investice využít, připravila v roce 2008 nový program Dům přírody, který byl projednán a schválen poradou vedení MŽP v roce 2009. Vizi tohoto programu je pozitivní osvěta a výchova návštěvníků, obyvatel a uživatelů chráněných území. Cílem je do roku 2015 vybudovat a uvést do provozu síť domů přírody ve vybraných chráněných krajinných oblastech a případně i v navštěvovaných národních přírodních rezervacích a památkách spravovaných AOPK ČR jako realizaci opatření navrhovaných v jednotlivých plánech péče o tato chráněná území. Jednotlivá návštěvníká střediska – domy přírody – vybuduje zčásti AOPK ČR a zčásti partneři AOPK ČR, např. obce či neziskové organizace.

Jak bude vypadat dům přírody?

Dům přírody je moderní návštěvníké středisko ve zvláště chráněném území určené pro veřejnost, které poskytuje a plní následující služby:

- Vítá návštěvníky při vstupu do chráněného území nebo v místě vysoké návštěvnosti, křížení turistických tras nebo v tradičním místě.
- Informuje různými formami veřejnost o fenoménech představovaného chráněného území. Nosným prvkem je trvalá interaktivní atraktivní expozice o přírodě a krajině představovaného chráněného území v interiéru a exteriéru.



▲ Celkový pohled na budoucí Dům přírody Moravského krasu.



▲ Perspektivní pohled na Dům přírody Moravského krasu.



▲ Jeden z prvků vnější expozice Domu přírody Moravského krasu.

- Zvyšuje povědomí o základních principech a důvodech ochrany přírody a krajiny, vzbuzuje zájem a vytváří pozitivní vztah návštěvníků k navštívenému místu i obecně k ochraně přírody a krajiny.
- Napomáhá při osvětě návštěvníků a usměrnění jejich pohybu v chráněném území, včetně organizování terénních programů s certifikovanými průvodci apod.
- Poskytuje naučné a výukové programy pro návštěvníky a školy.
- Poskytuje základní informace v oblasti cestovního ruchu (ubytování, doprava, kulturní akce v regionu ad.) ve spolupráci s místním destinačním managementem.
- Umožňuje setkávání místních obyvatel v příjemném prostředí.
- Zajišťuje prodej publikací, regionálních produktů, kvalitních suvenýrů, propagačních předmětů, map, vzdělávacích materiálů, populárně naučných filmů vztahujících se k danému místu apod.

Řešení domů přírody vychází z jednotného architektonického konceptu AOPK ČR. Dům přírody musí splňovat 15 jednotlivých prvků, například:

- Stavba je ukázkovým nízkoenergetickým objektem z přírodních a místních materiálů (s výjimkou při využití rekonstruovaných a památkově chráněných objektů). V objektech se předpokládá uplatnění technologií šetrných k životnímu prostředí, např. zpětné využití šedé nebo dešťové vody, recyklace odpadů apod.
- Objekty jsou jednotně označeny názvem Dům přírody doplněným o jméno chráněného území (tedy např. Dům přírody Moravského krasu).

- Řešení interiéru respektuje členění objektu na část informační, expoziční a prodejně-propagační.
- Orientační systém je v jednotné grafické podobě.
- Podle možností jsou v interiéru i exteriéru využita díla regionálních výtvarníků a prvků místních tradičních výrobků a řemesel.
- Trvalá expozice, věnovaná historii, přírodě a krajině předmětného chráněného území je interaktivní s využitím moderní audiovizuální technologie (např. s vizualizacemi v 3D).
- V objektu jsou prostory pro krátkodobé výstavy, setkávání místních obyvatel a veřejně přístupné dostatečné kapacitní sociální zařízení.

Jak bude dům přírody provozován?

AOPK ČR je připravena provozovat všechny domy přírody (tedy i ty, které sama investovala) ve spolupráci s místními partnery na základě provozovatelských smluv. Smlouvy budou především garantovat zajištění rozsahu a kvality poskytovaných služeb a zajištění trvalého dodržování jednotného architektonického konceptu a grafického manuálu programu AOPK ČR Dům přírody. Provoz domů přírody bude až na odůvodněné výjimky celoroční, s případným snížením intenzity mimo sezónu.

AOPK ČR počítá s příspěvkem na činnost každého domu přírody ve výši odpovídající nákladům na jeden pracovní úvazek a nákladům potřebným na provoz vlastní budovy. Zbytek finančních prostředků (tj. přibližně dvě třetiny až tři čtvrtiny) si bude muset provozovatel získat z vlastní činnosti a z místních a regionálních finančních zdrojů.

Realizace programu Dům přírody

Pro zdárnou realizaci programu již byla

v AOPK ČR provedena organizační opatření, mj. zřízena odborná skupina, jejíž hlavní náplní je koordinace aktivit, prosazování úprav finančních nástrojů usnadňujících financování zařízení a provozu domů přírody, posuzování navržených míst pro jejich výstavbu, hodnocení architektonických studií a projektů, hodnocení návrhů pro vzdělávání pracovníků domů přírody, hodnocení navržených expozic, programů apod.

Do vlastní realizace domů přírody v místě jsou od počátku zapojeni místní partneři. Pro každý jednotlivý dům přírody je založena místní pracovní skupina, jejímiž členy jsou kromě pracovníků AOPK ČR zástupci budoucího provozovatele, obcí, neziskových organizací a dalších partnerů z regionu.

Převážná většina nákladů na výstavbu domů přírody by měla být hrazena z OPŽP. Drobné rekonstrukce, architektonické studie a jiné menší náklady budou financovány z prostředků rozpočtové kapitoly MŽP. Předpokládaná celková výše nákladů na realizaci programu AOPK ČR Dům přírody je 700 mil. Kč.

Neopakovatelná příležitost

Program AOPK ČR Dům přírody umožňuje zásadním způsobem doplnit návštěvnickou infrastrukturu v nejceněnějších a nejnavštěvovanějších chráněných územích České republiky o moderní a kvalitně vybavená návštěvnická střediska.

Díky možnosti využití prostředků z evropských fondů v rámci Operačního programu životního prostředí se jedná o příležitost neopakovatelnou. Tento program je však realizovatelný pouze s maximálním nasazením a podporou všech zúčastněných. Podaří se jej zrealizovat a poskytnout tak služby až jednomu miliónu návštěvníků ročně?

*Pavel Pešout, Lenka Šoltysová, Tomáš Licek
Obrázky ze studie Domu přírody Moravského krasu: P. P. Architects, s.r.o., pro AOPK ČR*

Průkopnické řešení školních budov ve Slivenci

Množství škol se rekonstruuje s cílem hlavně uspořít energii. Na kvalitu prostředí se však zapomíná a k jeho vylepšení nedochází, ba naopak. Co s tím? Řešení existuje, jak ukazuje příklad základní školy a mateřské školy v Praze-Slivenci.

Jde o úspory energie i kvalitu vzduchu

Utěsněním obálky budovy a výměnou oken se sníží větrání netěsnostmi a místnosti jsou větrány méně než dříve. V zájmu zdraví i aktivní pozornosti žáků a vyučujících je nutno apelovat na zásadní změnu přístupu k modernizaci těchto budov. Průzkumy a měření vnitřního prostředí ve školách prokazují, že kvalita vzduchu a obecně vnitřního prostředí je nízká až alarmující. Přirozené větrání okny z hlediska hygienických požadavků nestačí. Požadavky na kvalitu dýchaného vzduchu lze úspěšně řešit nuceným větráním se zpětným získkem tepla, které současně umožní snížit ztráty tepla větráním.

Projekty dokončeného pavilonu i chystané školky ve Slivenci problém řeší a mohou inspirovat v republikovém měřítku.

Dobrý příklad ze Slivence

Nízkoenergetická rekonstrukce správního pavilonu základní školy a projekt pasivní mateřské školky v městské části Praha-Slivenec představují příklad řešení opomíjeného problému kvality vnitřního prostředí pro školáky. Při ojedinělém projektu došlo k úspoře energie téměř o 90 % a zároveň ke zlepšení vnitřního prostředí budovy. Autorem je akad. arch. Aleš Brotánek.

Hříšná energetická spotřeba (203 kWh/m².rok⁻¹), nevyhovující úroveň interiéru, chybějící prostory pro výuku i učitele – to byly důvody nezbytného řešení situace školského areálu ve Slivenci. Už ve fázi zvažování nové koncepce objektu bylo iniciátorům projektu jasné, že by jeho parametry neměly pokulhávat za perspektivními trendy ekologické architektury ani za požadavky na energetickou úspornost a provozně-ekonomickou efektivnost objektu. Souběžně však, v souladu se znepokojivými zjištěními řady studií, kladli od počátku důraz na řešení, které zajistí zcela novou kvalitu zdravého vnitřního prostředí pro žáky i učitele a zajistí požadavky hygienické nezávadnosti.

„Máte-li od expertů k dispozici závě-



▲ Celkový pohled na nově technicky vybavený a stavebně upravený pavilon.

ry měření varující, že děti ve školách často nutíme k soustředění za situace, kdy vydýchaný vzduch ve třídách připomíná spíše klima v krizové situaci někde na ponorce, je vám rázem jasné, že dnes už jsme povinni zajistit řešení na úrovni doby,” vysvětluje výchozí úvahy starostka městské části Prahy-Slivenec Jana Plamínková. „Logickou volbou u nás bylo využití systému nuceného větrání s rekuperací vzduchu. Zarážející však je, že je naše volba vlastně v České republice výjimečná.”

Jádrem je větrání s rekuperací

Jádrem řešení, vycházejícího ve Slivenci ze zásad pasivního domu, byla proto instalace nové větrací vzduchotechnické jednotky s rekuperací, která se významně podílí na úsporách energie, ale také a hlavně na vytvoření zdravého a hygienicky nezávadného vnitřního prostředí. Podlahy a stěny byly kontaktně zatepleny 250 mm minerální vlny.

Původně značná spotřeba energie klesla ve správním pavilonu na pouhých 21 kWh/m².rok⁻¹. Pavilon se tím zařadil mezi nízkoenergetické stavby, které mají spotřebu energie nižší než 50 kWh/m².rok⁻¹. Všechna provedená opatření se podílejí na sníže-

ní spotřeby energie o 89,8 % s vyšší kvalitou prostředí pro výuku.

Objekt byl propojen s učebními pavilony, v jeho druhém nadzemním podlaží vznikly dvě nové učebny, nové prostory pro učitele a bezbariérový přístup. V budově byla osazena okna s trojím zasklením, kompletně zateplena její obálka, vytvořena nová ozeleňená bezúdržbová střecha s teplomilnými rostlinami. Střecha získala i přesah, který plní funkci slunolamu. Na nádvoří vznikly tři vstupní přístřešky a areál byl odvodněn.

Pasivní mateřská škola

O krok dále v parametrech energetické úspornosti a na stejně vysokou úroveň kvality vnitřního prostředí chce jít další projekt Sliveneckých – stavba nové mateřské školky v pasivním standardu (tj. s hodnotou roční spotřeby pod 15 kWh/m².rok⁻¹).

Atraktivní budova, opět se zelenou střechou, pro čtyři třídy se 100 předškoláky má být investicí za řádově 50 milionů. To je díky nápaditému projektu i přes vyšší standardy částka nižší, než bývá u staveb tohoto typu obvyklé.

Hlavní etapa úsilí o získání potřebných prostředků představitele Slivence ještě čeká. Spolu s nemalou částí odborné ve-

řejnosti se domnívají, že by osvěta možného ozdravení školního prostředí využitím řízeného větrání s rekuperací měla u nás být pokročilejší. Pak by byla i jejich pozice při získávání financí na progresivní projekt školky daleko snazší. Ze své role průkopníků této cesty v tomto smyslu žádnou radost nemají.

Kde získat vědomosti

Cennou praktickou pomůckou pro obce a města, která se vydají stejným směrem, může být publikace Nucené větrání s možností rekuperace odpadního tepla v objektech pro vzdělání autorů Juraje Hazuchy a Jana Bártý z Centra pasivního domu v Brně, vydaná Ministerstvem životního prostředí a Státním fondem životního prostředí v březnu 2009.

Všem zainteresovaným může usnadnit rozhodování pro využití systému nuceného větrání a pomáhá analyzovat i technické možnosti. Titul poukazuje na výhody a problémy spojené s návrhem a instalací takového systému. Čerpá přitom z několikaletých zkušeností ze zahraničí, zejména z Rakouska, kde bylo v rámci projektu Haus der Zukunft (Dům budoucnosti) hodnoceno 16 z 59 škol využívajících systém nuceného větrání. V době vzniku publikace nebyla v České republice patrně postavena žádná školská budova s uvedeným větráním. Tím cennější jsou rakouské zkušenosti pro případné následovníky.

Nyní tedy k inspiraci ze sousední země přibyla i čerstvá zkušenost slivenecká, uplatnitelná prokazatelně v českých podmínkách.

Tisková zpráva MČ Praha-Slivenec, upraveno (red), foto Jana Plamínková

ŘÍZENÉ VĚTRÁNÍ S REKUPERACÍ

Dokument je strukturován do pěti prioritních os:

Školy, školky či jiná vzdělávací zařízení snižují spotřebu energie. Při modernizaci by mělo jít o vylepšení na úrovni doby – snížit maximálně energetickou náročnost, ideálně až na úroveň nízkoenergetického či pasivního standardu, a zároveň zkvalitnit vnitřní prostředí. Právě navýšení komfortu a hygieny prostředí je znakem kvalitní komplexní rekonstrukce. Průzkumy a měření ve školách totiž prokazují, že kvalita vzduchu a vnitřního prostředí je nízká až alarmující. Dokládají, že přirozené větrání okny nezajistí hygienické požadavky na tato zařízení. K takovým závěrům dospěla i studie Státního zdravotnického ústavu v roce 2008. Prověřila 141 učeben ze 14 krajů v dodržování hodnot mikroklimatických parametrů, a to především teploty, relativní vlhkosti, koncentrace CO_2 a prašnosti. Potvrdila, že všechny parametry představují problém, a ve většině škol je překračován jeden či více z nich.

V Německu a Rakousku prokázaly studie u přirozeně větraných školských budov podobně neuspokojivé výsledky. Při měření zhruba ve stovce 100 škol (přes 300 učeben) byly značně překračovány doporučené hodnoty škodlivin v ovzduší. Zejména pak obsah CO_2 dosáhl v nejhorším případě i přes 5000 ppm, i když doporučení je 1200 až max. 1500 ppm. I parametry teploty a vlhkosti byly, zejména v topné sezoně, problematické. Všechny studie tvrdí: přirozené větrání okny (ani u poučených uživatelů) nezajistí kvalitní a hygienické vnitřní prostředí – zejména ne u rekonstruovaných budov s těsnou obálkou.

Zdravé vnitřní prostředí a čerstvý vzduch jsou jedním z předpokladů úspěšného vzdělávání. Požadavky na výměnu vzduchu úspěšně řeší nucené větrání se zpětným získkem tepla – rekuperací, které umožňuje snížit ztráty tepla větráním a šetřit tak energii. Při modernizacích škol se řeší hlavně úspory energie, a na kvalitu prostředí a efektivní větrání se zapomíná. Mnohdy je efekt právě opačný! Utěsněním obálky budovy a výměnou oken se sníží větrání netěsnostmi, prostory se větrají ještě méně než před rekonstrukcí. Jelikož vzdělávání závisí na aktivní pozornosti žáků i vyučujících, je třeba změnit přístup k modernizaci školských budov. Investice do systému větrání je samozřejmě při rekonstrukcích finanční zátěží. Je to investice do zlepšení pracovního prostředí, kde se těžce počítá návratnost, i když u větrání se zpětným získkem tepla dochází též k úsporám energie. V zásadě by však mělo být nucené větrání součástí každé novostavby nebo zásadní rekonstrukce. Za zamyšlení stojí ale fakt, že investice 1 Kč na žáka denně stačí na výrazné vylepšení kvality vnitřního prostředí i efektivitu učebního procesu.

Podle výzkumů vyšší kvalita vzduchu také zvyšuje produktivitu práce. V prostředí špatně větraných škol (stávající standard) lze zvýšit produktivitu díky čerstvému vzduchu o 5 až 10 %. V ročním počtu vyučovacích hodin (zhruba 1200) odpovídá neefektivně využitých 5 % už 60 hodinám. Při průměrných nákladech 500 Kč/h lze ročně šetřit 30 tisíc Kč. V tomto pohledu je instalace nuceného větrání ekonomicky velmi zajímavá – s návratností investice pod tři roky.

Dopadem špatného vzduchu na výkonnost se zabývá více studií. Výsledky ukázaly, že přiváděný čerstvý vzduch zlepšil výkonnost při řešení úloh od 3 do 35 %. Schopnost žáků řešit úlohy přitom ovlivňuje získané vědomosti, což má celoživotní důsledky jak pro žáky, tak pro společnost.

Zdroj: Agentura BioCit



▲ Část školy ve Slivenci po nízkoenergetické rekonstrukci.



▲ Totéž místo před rekonstrukcí

Jak zlepšit život v mikroregionech

Zlepšení životních podmínek obyvatel, šetrný rozvoj území i ochrana přírody a krajiny – to je hlavní cíl Krajinných integrovaných plánů rozvoje (KIPR), jejichž základní parametry na návrh ministrů životního prostředí a místního rozvoje 21. prosince 2009 schválila vláda.

Plán na rozvoj krajinného integrovaného plánování se týká všech takzvaných specifických oblastí, jichž Politika územního rozvoje ČR 2008 vymezila sedm: Šumavu, Beskydy, Jeseníky – Kralický Sněžník, Karvinsko, Mostecko, Krušné hory, Krkonoše – Jizerské hory. Ministři rozhodli, že

pilotní ověřovací projekt proběhne v oblasti Šumavy.

„Jde o významný krok, který pomůže řešit problematiku regionálního rozvoje komplexně a především pomůže zlepšit kvalitu života místních lidí. Je důležitý i pro ochranu vzácné přírody, tu totiž nelze zajistit bez pomoci lidí, kteří v da-

ném území žijí. Na příkladu Šumavy chceme ukázat, že dlouhodobého udržitelného rozvoje lze dosáhnout i v tak komplikovaném a specifickém regionu. Současně obce v národním parku podporujeme i jinými způsoby,“ konstatoval ministr životního prostředí Jan Dusík. Program podpory obcí ležících v regionech národních parků je dostupný na www.mzp.cz.

Komplexní přístup k území umožní v mikroregionech čerpat dotace na projekty kombinací několika operačních programů. Projekty, které budou součástí Krajinného integrovaného plánu rozvoje, budou bodově bonifikovány (10 %) v operačních programech relevantních resortů. Zavedením integrovaných plánů zároveň dojde k větší koordinaci při čerpání evropských i národních prostředků a k dosažení vyššího účinku vynaložených peněz. V současném programovacím období proběhne pilotní projekt na Šumavě, v dalším pak i v ostatních specifických oblastech.

Systém operačních programů je nyní orientován sektorově. To se zejména u regionů se zvýšenými nároky na koordinaci udržitelného rozvoje, charakterizovaných vzácnou přírodou a zároveň trpících územní i hospodářskou okrajovostí, jeví jako významná překážka pro efektivní využívání evropských fondů. Tato území, pokrytá převážně malými obcemi, se navíc vyznačují slabou schopností a kompetencí o dotace žádat, případně je předfinancovat a spolufinancovat. Řada projektů je realizována izolovaně, bez územní, věcné a časové vazby na jiné aktivity v území. Krajinné integrované plány rozvoje představují integrující a mezioborový přístup vlády k podpoře rozvoje území dle principů udržitelného rozvoje (tedy pomocí vzájemné provázanosti všech tří pilířů udržitelného rozvoje: životního prostředí, ekonomiky a společnosti).

*Petra Roubíčková, tisková mluvčí MŽP,
upraveno (red)*



Předsednické trio

Španělsko – Belgie – Maďarsko

Společný program předsednictví Španělska, Belgie a Maďarska v Radě Evropské unie je stanoven na období od ledna roku 2010 do konce června roku 2011.

Všechna tři předsednictví budou pracovat již na základě Lisabonské smlouvy, která vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009. Budou se rovněž opírat o činnost nové Evropské komise vycházející z politických směrů stanovených jejím předsedou v září roku 2009 a z jejího pracovního programu. Také budou více spolupracovat s Evropským parlamentem, jehož úloha byla Lisabonskou smlouvou významně posílena.

Environmentální zásady do politických rozhodování

Zastřešující prioritou programu všech tří předsednictví v oblasti životního prostředí je začlenění environmentálních zásad a aspektů do politických rozhodování a obnovený důraz na udržitelný rozvoj, především z důvodu aktuální hospodářské situace a rychle se měnících hospodářských procesů na celosvětové a evropské úrovni, které přináší nové výzvy. Zdůrazňuje se, že ochrana životního prostředí není pouze samostatným cílem, ale přispívá k účinnějšímu využívání přírodních zdrojů, a v kontextu udržitelného rozvoje je významným faktorem dlouhodobého hospodářského růstu.

Trio předsednictví bude tedy usilovat o to, aby se otázky životního prostředí ve větší míře začlenily do souvisejících politik, jako je doprava, energetika a zemědělství.

Konkrétní priority trojice předsednictví jsou následující:

Klimaticko-energetický balíček

Vysoce prioritní je otázka provádění klimaticko-energetického balíčku. Všechna tři předsednictví budou usilovat o pokrok ohledně nařízení o poskytování informací o emisích CO₂ u vozidel, nařízení o snížení emisí CO₂ u lehkých užitkových vozidel a připravovaného sdělení Evropské komise o emisích CO₂ z námořní dopravy. Trojice předsednictví podpoří a zintenzivní opatření s cílem zlepšit a propagovat energie z obnovitelných zdrojů, energetickou účinnost staveb a ekologicky šetrné dopravní prostředky a výrobky.

Na mnohostranné mezinárodní úrovni trojice předsednictví zajistí, aby Evrop-

ská unie efektivně pokračovala v jednáních navazujících na výsledky kodaňské konference COP 15 Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (Kodaň, 7. – 18. prosince 2009), kde byl zatím připraven návrh tzv. Copenhagen Accord (Kodaňská dohoda), což je právně nezávazný text definující základní cíle a postupy v oblasti ochrany klimatu po skončení platnosti Kjótského protokolu v roce 2012. Pro nedostatek konsensu smluvních stran Úmluvy vzalo zasedání tento text pouze na vědomí a úkolem předsednického tria tak je intenzivně pokračovat v navazujících jednáních na úrovni EU a reprezentovat EU na jednáních mezinárodních.



Mezinárodní rok biodiverzity

Rok 2010 je vyhlášen mezinárodním rokem biodiverzity a jedním z klíčových momentů bude zasedání Valného shromáždění OSN, jež bude věnováno právě zastavení úbytku biologické rozmanitosti. Konference COP 10 Úmluvy o biologické rozmanitosti se bude zabývat strategickým plánováním nového cíle v této oblasti pro období po roce 2010, ochranou biologické rozmanitosti moří v chráněných oblastech a souvislostí mezi klimatem a biologickou rozmanitostí. Vypracování komplexní evropské strategie pro biodiverzitu na období po roce 2010 se budou intenzivně věnovat také všechna tři předsednictví. Zaměří se na zlepšení ochrany a rozvoje biologické rozmanitosti v EU a na nové hrozby narušující biologickou rozmanitost ekosystémů, které souvisí s dopady změny klimatu (jako např. invazní druhy, ztráta biodiverzity a dopady na přírodní zdroje).

Další prioritou v této oblasti je vypracování Zelené knihy Evropské komise o lesích. Ochrana lesních porostů před přírodními katastrofami je příkládána velká důležitost, především v kontextu provázanosti se změnou klimatu a ochranou životního prostředí.

Předsednictví se také budou věnovat problematice posuzování bezpečnosti geneticky modifikovaných organismů.

Životní prostředí a zdraví

V oblasti životního prostředí a zdraví předsednické trio zamýšlí pokročit v práci na revizi národních emisních stropů pro hlavní látky znečišťující ovzduší, jakož i na směrnici o průmyslových emisích.

V roce 2010 také skončí druhý akční plán pro životní prostředí a zdraví, a proto bude kladen důraz na přípravu dalšího akčního plánu.

Očekávají se aktualizace v rámci Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států (LRTAP) a jejích protokolů, Stockholmské a Rotterdamské úmluvy a strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM) a jednání o celosvětové úmluvě o rtuti, která začnou v první polovině roku 2010.

Udržitelná spotřeba a výroba

Trojice předsednictví bude věnovat pozornost společnému akčnímu plánu pro udržitelnou spotřebu a výrobu a udržitelnou průmyslovou politiku a tomu, zda je tento akční plán v souladu s dalšími plány, například s akčním plánem pro environmentální technologie. Očekává se, že budou přijata opatření související se zadáváním zelených veřejných zakázek a bojem proti nelegálnímu dovozu dřeva. Důraz se bude klást rovněž na ekodesign a kritéria udržitelnosti pro biomasu.

Činnost v této oblasti se dále zaměří na přepravu, odpad, chemické látky a těžbu, a zejména na desetiletý rámec pro programy udržitelné spotřeby a výroby. Trojice předsednictví také obnoví jednávání dlouhodobě problematického návrhu směrnice na ochranu půdy, který

byl zatím naposledy intenzivně projednáván během českého předsednictví v první polovině roku 2009 a jehož výsledkem byl text akceptovatelný většinou členských států, ale stále neakceptovatelný pro blokační menšinu států. Projednávání návrhu se zastavilo během švédského předsednictví (červenec – prosinec 2009) a nyní se opět stalo jednou z priorit právě probíhajícího španělského předsednictví.

Vodní zdroje

Vypracování integrovaného přístupu k udržitelné politice v oblasti vodních zdrojů je další z priorit předsednického tria. Předsednictví se zaměří na strategii pro řešení nedostatku vody a sucha, jejíž přijetí se předpokládá v roce 2012, a na revizi směrnice o pitné vodě. Plánují se přijetí opatření na podporu posuzování a řízení kritických problémů souvisejících s vodou, jako jsou mimořádné události (záplavy, ne-

dostatek vody a znečištění vody v důsledku havárií), změna klimatu, ohrožené ekosystémy apod.

Všechna tři předsednictví zajistí činnost navazující na hodnocení výsledků šestého akčního programu v oblasti životního prostředí a jeho tematických strategií. Tato činnost bude prováděna ve spojení s Lisabonskou strategií pro období po roce 2010 a se strategií udržitelného rozvoje.

Helena Hůlová, odbor EU, MŽP

Příručka pro ohlašování do IRZ za rok 2009

Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s CENIA, českou informační agenturou životního prostředí, vydalo Příručku pro ohlašování do integrovaného registru znečišťování za rok 2009.

Příručka představuje komplexního průvodce provozovatele při plnění ohlašovacích povinností do integrovaného registru znečišťování (IRZ) vyplývajících z účinných právních předpisů (zákon č. 25/2008 Sb., nařízení 166/2006/ES a nařízení vlády č. 145/2008 Sb.).

Kromě popisu vzniku ohlašovací povinnosti, rozsahu ohlašovaných údajů a způsobu plnění ohlašovací povinnosti, příručka obsahuje obecné i praktické příklady, které napomohou provozovatelům

k lepší implementaci požadavků právních předpisů.

Příručka pro ohlašování do IRZ za rok 2009 je v elektronické podobě zveřejněna na stránkách http://www.irz.cz/dokumenty/irz/IRZ_ohlasovani_2009.pdf. v listinné podobě nebo na CD je možné příručku na základě žádosti bezplatně obdržet od odboru integrované prevence a IRZ MŽP. Počet kusů i CD je omezen.

Více informací k IRZ naleznete na stránkách www.irz.cz.

Dotaz k IRZ můžete položit prostřednictvím služby helpdesk IRZ – irz.info@cenia.cz

IRZ je podle zákona č. 25/2008 Sb. veřejně přístupný informační systém úniků a přenosů znečišťujících látek, který vede Ministerstvo životního prostředí. IRZ pro MŽP provozuje CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Tisková zpráva MŽP, upraveno (red)

OHLAŠOVACÍ POVINNOST DO INTEGROVANÉHO REGISTRU ZNEČIŠŤOVÁNÍ ZA ROK 2009

Povinnost ohlašovat údaje do integrovaného registru znečišťování (IRZ) se může týkat i vaší provozovny. Zda vám povinnost vzniká, zjistíte podle následujícího postupu:

Krok 1

Zjistěte, zda z vaší provozovny:

- unikají znečišťující látky – podle přílohy II nařízení o E-PRTR nebo podle přílohy I nařízení vlády č. 145/2008 Sb., nebo
- jsou přenášeny znečišťující látky v odpadních vodách mimo provozovnu podle přílohy II nařízení o E-PRTR, nebo
- jsou přenášeny znečišťující látky v odpadech mimo provozovnu podle přílohy II nařízení vlády č. 145/2008 Sb., nebo
- jsou přenášeny odpady mimo provozovnu podle čl. 5 nařízení o E-PRTR.

NE

Ohlašování do IRZ se provozovny za rok 2009 netýká.

ANO

Krok 2

Zjistěte, zda:

- množství látky (látek) v únicích nebo přenosech mimo provozovnu přesahuje stanovené ohlašovací prahy uvedené v jednotlivých právních předpisech,
- množství odpadů (s rozlišením ostatních a nebezpečných) přenášených mimo provozovnu přesahuje stanovené ohlašovací prahy (2 t u nebezpečného odpadu a 2000 t u ostatních odpadů ročně).

NE

Ohlašování do IRZ se provozovny za rok 2009 netýká.

ANO

Za provozovnu je povinnost ohlásit údaje do IRZ

Krok 4

Vyplňte elektronický formulář pro ohlašování do IRZ pravdivými a úplnými údaji o únicích/přenosech všech látek nebo přenosech odpadů, u kterých došlo k překročení ohlašovacího prahu.

Krok 5

Vyplněný elektronický formulář zašlete prostřednictvím integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností (ISPOP) do 31. 3. 2010.

Kontakty:

Ing. Bc. Jan Maršák, Ph.D.,
ředitel odboru IPPC a IRZ, Ministerstvo životního prostředí, tel. 267 122 739,
e-mail Jan.Marsak@mzp.cz

Ing. Eva Vejtrubová,
odbor IPPC a IRZ, tel. 267 122 422,
e-mail Eva.Vejtrubova@mzp.cz

Publikace



Integrovaný registr znečišťování životního prostředí Příručka pro ohlašování

Příručka je určena provozovatelům zařízení k objasnění a shrnutí požadavků na ohlašování do integrovaného registru znečišťování (IRZ) životního prostředí, které vyplývají od roku 2009 z plné účinnosti nové právní úpravy IRZ. Podrobně popisuje všechny aspekty z oblasti legislativní, definuje ohlašovací povinnosti, ohlašované údaje a popisuje proces ohlašování do IRZ.

Vydalo Ministerstvo životního prostředí, 2009.

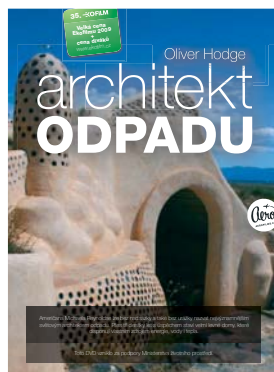


Zvířátka Labských pískovců

Omalovánky představí dětem 13 zvířecích obyvatel Labských pískovců jednoduchou formou obrázků a básniček. Děti se mohou seznámit např. s ledňáčkem říčním, rysem ostrovidem nebo netopýrem velkým.

Vydala AOPK ČR, Správa CHKO Labské pískovce ve spolupráci se Správou Národního parku České Švýcarsko. Grafické zpracování připravil Petr Nesvatba, texty básní Veronika Kučírková Křoftová.

DVD



Architekt odpadu

Režie Oliver Hodge

Američana Michaela Reynoldse lze bez nadsázky a také bez urážky nazvat nejvýznamnějším světovým architektem odpadu. Přes tři desítky let s úspěchem staví velmi levné domy, které disponují vlastním zdrojem energie, vody i tepla.

K jejich stavbě využívá staré pneumatiky, plechovky od piva a skleněné láhve. Tato překvapivě skvěle fungující alternativa bydlení z dílny vystudovaného architekta a zastávce trvale udržitelného rozvoje z Nového Mexika přesto, anebo spíš právě proto, v USA neustále naráží na nejrůznější byrokratické překážky.

Celé tři roky zaznamenával režisér Oliver Hodge práci Michaela Reynoldse a jeho boj s americkými úředníky. Vypravil se s ním a s jeho partou podobně nadšených spolupracovníků i na tsunami zcela zničené Andamanské ostrovy, kde se jejich levné a účelné domky setkaly s velkým nadšením.

Z celkových 350 hodin natočeného materiálu se tvůrcům nakonec podařilo sestříhat nesmírně živý a zajímavý portrét výjimečného muže a jeho splněného životního snu.

KDE NÁS NAJDETE

→ Ozvěny Ekofilmu

ZOO Děčín, 1.- 26. 2. 2009, ZooKlub v expozici Rajske ostrovy, www.zoodecin.cz
Polička, 9. – 12. 2. 2009, Ekocentrum Skřítek Polička, www.ekocentrumskritek.cz

→ Výstava Naše národní parky – Zelené mosty Evropy

Výstava fotografií prezentující přírodu a krajinu našich národních parků vznikla při příležitosti stého výročí založení prvních národních parků v Evropě. Všechny naše národní parky – Krkonošský, Šumava, Podyjí i České Švýcarsko – jsou chráněná území, která překračují hranice a mají své protějšky na území sousedních států. Staly se tak symbolickými „zelenými mosty“, které zajišťují ochranu posledních fragmentů nedotčené přírody a zároveň jsou výrazem vůle evropských států společně chránit přírodní dědictví starého kontinentu. Výstavu můžete od 5. února do 31. března vidět v Městském muzeu Žalčář.

→ Konference Bioodpad jako zdroj organické hmoty pro zemědělskou půdu

ZO ČSOP Koniklec a Občanské sdružení Ekodomov pořádají konferenci s názvem Bioodpad jako zdroj organické hmoty pro zemědělskou půdu. Konference proběhne 23. února 2010 od 9 do 16 hodin ve velké zasedací síni Magistrátu Hlavního města Prahy na Mariánském náměstí 2, Praha 1. Bližší informace o programu naleznete na www.mzp.cz

→ Filmový festival Jeden svět

Festival dokumentárních filmů o lidských právech se bude konat v Praze od 10. do 18. března 2010. V rámci festivalu funguje sekce Modrá zelená planeta, na diskusích k filmům se bude podílet i MŽP. Pro více informací sledujte www.jedensvet.cz



**INTEGROVANÝ REGISTR
ZNEČIŠŤOVÁNÍ**

www.irz.cz



Zpravodaj Ministerstva životního prostředí ■ Ročník XX, číslo 2/2010 ■ Vychází 11 čísel ročně ■ Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 549, www.mzp.cz ■ Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail hana.kolarova@tiscali.cz ■ Grafická úprava Impax, s.r.o.; fotografie bez uvedení zdroje jsou z archivu Impax, s.r.o. ■ Tisk PBtisk, s. r. o. ■ Prosíme zájemce o odběr Zpravodaje MŽP, Věstníku MŽP a Zpravodaje EIA-IPPC-SEA, aby svou žádost a adresu k zasílání oznámili na e-mail zpravodaj@mzp.cz – budou tato periodika dostávat zdarma. Na stejný e-mail můžete psát i své dotazy a náměty. ■ **MK ČR E 6189** ■ **ISSN – tištěná verze 0862-9005**

